

УНИВЕРЗИТЕТ ГОЦЕ ДЕЛЧЕВШТИП

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

**КАЗНЕНО ПРАВНАТА ПОЛИТИКА НА РМ ВО СЛУЧАЈ НА
КРИВИЧНИ ДЕЛА ПОВРЗАНИ СО ЗЛОУПОТРЕБА НА
ПОСТАПКАТА ЗА СТЕЧАЈ**

Студент

Ментор

Кристина Балабанова
Кошевалиска

Проф Др.Олга

Штип, 2015

Содржина

<u>ВОВЕД</u>	3
МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕ	8
<u>1. КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА</u>	11
<u>1.1 ПОЈАВА И КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА</u>	11
<u>1.1.1 ДОЛЖНИК</u>	15
<u>1.1.2 ДОВЕРИТЕЛИ</u>	17
<u>1.2 ПРАВНАТА РАМКА НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА</u>	20
<u>1.3 УСЛОВИ И ПРИЧИНИ ЗА ПОКРЕНУВАЊЕ НА СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА</u>	23
<u>2. ЗНАЧАЈНОСТА НА КАЗНЕНО ПРАВНАТА ПРАКТИКА</u>	26
<u>2.1 ПОИМ И ДЕФИНИРАЊЕ НА КАЗНЕНАТА ПОСТАПКА</u>	26
<u>2.2 КАЗНЕНО ПРАВНА ПОСТАПКА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</u>	31
<u>2.3 ОРГАНИ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА</u>	35
<u>3. КРИВИЧНИТЕ ДЕЛА ПРИ ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА</u>	39
<u>3.1 ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈОТ И СТЕЧАЈНИТЕ КАЗНЕНИ ДЕЛА</u>	39
<u>3.2 ПРИЧИНИТЕЛИ НА СТЕЧАЈНИТЕ КАЗНЕНИ ДЕЛА</u>	41
<u>3.3 КОМПЛЕКСНОСТА НА КАЗНЕНОТО ДЕЛО - ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈ</u>	46
<u>3.4 КОМПЛЕКСНОСТА НА КАЗНЕНОТО ДЕЛО – ЗЛОУПОТРЕБА НА ПОСТАПКАТА НА СТЕЧАЈ</u>	49
<u>3.5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА НЕЧЕСНИТЕ СТЕЧАЈНИ ПОСТАПКИ – КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗЕМЈИ И РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА</u>	51
<u>4. КВАНТИТАТИВНО ИСТРАЖУВАЊЕ ВО РАМКИ НА МАГИСТЕРСКИ ТРУД</u>	58
<u>4.1 РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊАТА</u>	58
<u>4.2 ДИСКУСИЈА ЗА ДАДЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ</u>	73
<u>ЗАКЛУЧОК</u>	75
<u>КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА</u>	79
<u>ДОДАТОК</u>	85

ВОВЕД

Стечајот е најстрога мерка на престанок на Трговското друштво поради фактот дека целта е заштита на доверителовите интереси. Во случајов одлуката за поведување на стечајна постапка ја носи надлежниот суд, а тоа е судот кај кој друштвото е запишано во трговскиот регистер. Значи волјата на содружниците (акционерите) не е од значење. Затоа и овој вид на престанок е принуден. Задачата на органите што ќе го спроведат стечајот е да остварат впаричување на имотот на должникот и со распределба на остварените приходи или преку случување на посебен договор за порамнување на побарувањето утврдено со стечајниот план и насочен кон натамошно одредување на претпријатието како должник, да се изврши колективно намирување на доверителите, чии интереси се загрозени заради подолготраен престој во работењето на друштвото или доведувањето во инсолвентна состојба.

Стечајната постапка има за цел колективно намирување на доверителите на стечајниот должник со впаричување на должниковиот имот и распределба на остварените средства (приходи) на доверителите или со склучување на посебен договор за порамнување на побарувањата утврдени со планот за реорганизација што е насочен кон натамошно одржување на должниковиот деловен потфат.

Со реорганизацијата може да се врши и порамнување на побарувањата пред отворање на стечајната постапка под услови утврдени со Законот за стечај. Основната цел на стечајната постапка е колективно намирување на доверителите на стечајниот должник. Со ова е сосема јасно дека сите доверители се намируваат колективно без притоа да се дава приоритет на било кој доверител. Порамнувањето може да се врши и пред отворање на стечајната постапка доколку е предложен план за реорганизација. Основна цел на постапката е колективно намирување на два начини, и порамнување кое е

доброволно и е оставено на диспозиција на странките но без нарушување на основната цел на стечајната постапка а тоа е колективното намирување.

Во постапката каде не е предвиден план за реорганизација со поднесување предлог за отворање на стечајна постапка или не е постигнато доброволно порамнување, одлуката за исходот на постапката ја донесува собранието на доверители на првото извештајно собрание.

Од сето наведено може да се увиди дека всушност стечајната постапка нема за цел ликвидација на фирмите, туку напротив се дадени можности за колективно намирување или со престанок на деловниот потфат или со реорганизација на должникот со одложено плаќање, но со повисок процент на намирување на доверителите, но сето тоа зависи од односот на висината на обврските на должникот и вредноста на имотот.

Реформата на казнено-правниот систем денес претставува приоритетна правна, политичка и општествена задача на Република Македонија. Состојбите во судството, како никогаш досега, имаат централно место во стручните и политичките расправи и се наведуваат како главна пречка во процесот на интеграција на РМ во Европската Унија и НАТО.

Денес, се наоѓаме во потрага по една модерна казнена постапка, во која ќе се почитуваат човековите права и слободи, но која истовремено е и доволна и ефикасна. Притоа не се поставуваат само прашања во врска со одделни процесни институти кои се јавуваат како критични точки во рамките на постојниот модел, туку се укажува и потреба од преиспитување на самите основи на казнената постапка, нејзините, вредности и структура. Постоеното на јасна и конзистентна концепција за реформи, поткрепена со солидни споредбени и емпириски истражувања, е претпоставка за успех на реформите на казненото правосудство. Една сеопфатна реформа мора да се планира и изведе врз основа на рационални и проверени методи во утврдувањето и отстранувањето на сите дисфункционални елементи во организацијата и дејствувањето на јавното обвинителство, полицијата и судството како органи на кривичната постапка.

Согласно одредбите на Кривичниот Законик на Република Македонија, подетално се објаснети кривичните дела во неколку групи во зависност од степенот на сторено дело. Во зависност од степенот на кривично дело следува парична казна или казна затвор од шест месеци до 10 (десет) години.

Со измените на Кривичниот законик се оневозможи избегнувањето на правните последици поради статусната промена на правното лице, што се јавуваше како огромен проблем. Во оваа смисла, правното лице што е во стечај е одговорно за кривичното дело сторено до донесување на решение за отворање на стечајна постапка под условите предвидени во Кривичниот Закон на РМ ако со делото е стекната за него значителна имотна корист или на друг му е нанесена значителна штета. Ако пред завршувањето на кривичната постапка против правното лице дојде до присоединување, спојување, поделба или друга статусна промена согласно со закон поради која тоа го изгубило статусот на правно лице, кривичната постапка ќе продолжи против неговиот правен следбеник или следбеници. Со оваа одредба за одговорност во случај на стечај и промена на статусот на правното лице, значително се придонесе кон поголема правна сигурност во случаите на стечаен криминалитет бидејќи со неа се оневозможи „заобиколувањето“ на правдата со гаснењето и основањето на правните лица преку ноќ

Од останатите кривични дела кои се поврзани со постапката за стечај, ќе ги анализираме следниве: Прво, кривичното дело *Лажен стечај* со кое е инкриминирано поведението на лицето кои **со намера да ја избегне обврската за плаќање**, ќе предизвика стечај со привидно продавање на имотот или негов дел, со префрлање на средства на други сметки или отстапување без надоместок или отуѓување со несразмерно ниска вредност, со склучување лажни спогодби за долг или признавање невистинити побарувања или со прикривање, уништување, преправање или водење деловни книги така што да не може да се утврди неговата вистинска имотна состојба.

Второ, кривичното дело *Предизвикување на стечај со несовесно работење*. Во оваа смисла, лицето кое што со неразумно трошење и отуѓување предмети и права за несразмерно ниска цена, со прекумерно задолжување, со

преземање несразмерни обврски, склучување или обновување договори со лица неспособни за плаќање, со пропуштање да се оствари побарување или на друг начин ги повредува своите должности при управувањето со имотот или при водењето на работите и со тоа ќе предизвика стечај, е кривично одговорно за кривичното дело Предизвикување стечај со несовесно работење.

Понатаму, кривично дело *Злоупотреба на постапката за стечај* постои во случаите кога одредено лице во стечајната постапка ќе пријави лажно побарување или побарување по лажен исплатен ред, за да оствари право кое не му припаѓа. Оваа злоупотреба постои и кога доверител, член на одбор на доверители или стечаен управник, кој за себе или за друг ќе прими имотна корист или ветување на имотна корист, за да се донесе или да не се донесе одлука во определена смисла или на друг начин да оштети барем еден доверител во постапката за стечај. Кривично одговорен е и тој што на доверител, член на одборот на доверители или стечајниот управник ќе му даде или вети имотна корист заради остварување на лажно побарување или побарување по лажен исплатен ред, за да оствари право кое не му припаѓа.

Особено, во магистерскиот труд ќе се задржиме на најчестото кривично дело од пракса а тоа е *Оштетување или овластување на доверители*. Согласно ова дело кривично е одговорно одговорното лице кое знаејќи дека правното лице станало неспособно за плаќање, со исплата на долг или на друг начин намерно ќе стави некој доверител во поповолна положба оштетувајќи ги со тоа другите доверители. Одговорно лице, пак, кое знаејќи дека правното лице станало неспособно за плаќање, со намера да ги изигра или оштети доверителите ќе признае невинитото побарување, ќе состави лажен договор или со некое друго измамничко дејствие ќе оштети доверители, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години. Ако поради овие поведенија настапи имотна штета од големи размери или поради тоа правното лице паднало под стечај, тогаш е предвидена казна затвор од една до десет години, што е типична за кривичните дела против животот и телото.

Станува збор за кривични дела каде дејствијата се превземаат со намера или умисла, се со цел да се прибави или некаква имотна корист, да се изигра или да се нанесе штета на доверителите за да се оствари својата цел.

Стручна оправданост на темата се темели на фактот што концептот на овој магистерски труд преку својата содржина ќе даде особен придонес во перцепцијата за најчестата казнена политика која ја водат македонските судови во случај на стечаен криминалитет, односно дали истата е доволно репресивна за да може да преставува основ за превенција на криминалитетот.

Во исто време овој труд преставува вистински обид за анализирање на постапката во случај на стечаен криминалитет. Како од аспект на претходните одредби на кривичниот законик, така и од аспект на денешното важечко казнено законодавство. Исто така, на мислење сме дека магистерскиот труд ќе овозможи подобро запознавање со законските одредби со кои се инкриминирани оние човекови поведенија кои преставуваат дејствие на извршување на некое од кривичните дела од областа на стечајниот криминалитет. Наше убедување е дека овој труд ќе и овозможи на потесната и поширока јавност, преку детална разработка на сите прашања врзани со стечајниот криминалитет, подобро да се запознае со суштината на истиот.

Научната оправданост на темата произлегува од самите резултати кои очекувам да ги добијам од сублимирањето на сите правните прописи со кои е уреден стечајниот криминалитет, нивната обработка и анализа, и конечно, давање на критики и препораки во однос на главниот предмет на интерес на оваа магистерска теза.

Се надевам дека овој труд ќе побуди интерес кај научната јавност, односно ќе создаде основа и за други научни истражувања поврзани со оваа тема од сличен аспект. Со тоа во значителна мера би се нагласило исклучителната важност на овој вид на кривични дела.

Со обработка на содржините на темата сметам дека ќе допринесам кон зголемување на интересот за стечајниот криминалитет. Очекувам дека истражувањето во овој сегмент ќе кореспондира со слични анализи од други

високо образовни институции кои што во крајна линија ќе бидат од корист за правната наука и практика.

МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕ

Секое научно објаснување претставува еден вид на комплексен и сложен процес кој содржи поголем број на мислителни и логички задачи, со кои се дефинираат односите и врските меѓу појавите кои се истражуваат.

За теоретскиот дел на магистерскиот труд ќе бидат користени стандардни методи на секундарни истражувања за кои низ секундарни извори на податоци соберени се информации за досегашниот развој во подрачјето на имплементирањето и управувањето во рамките на правниот аспект на покренувањето на стечајните постапки, истакнувајќи ги и елементите, структурата и причините, како и условите за покренување на стечајните постапки врз трговските друштва, односно правните лица во Република Македонија. Најчесто користени извори на податоци се електронските бази на податоци односно интернетот, научната и стручната домашна и странска литература, како и разни документации и информации набавени по пат на релевантно истражување.

Во емпирискиот дел на трудот ќе бидат искористени се пред се, два основни вида на методи. Првиот метод ќе биде во рамките на утврдување на реалната пракса на вреднување и истражување на квалитетот на правниот, кривично процесен систем на работење во општеството и економската област во македонското опкружување при дејствување на правните лица и нивното работење, во чии рамки се имплементира прашалник, испитувајќи ја моменталната состојба на истражување на квалитетот на работење на стечајните работници, земајќи ги предвид и правните законодавни рамки и нивните пристапи кон злоупотреба на стечајната постапка од страна на поголем број на трговски друштва и организации во Македонија. Истовремено, како предлог мерка земајќи ги предвид ограничувањата на истражувањето со примена на техниката – прашалник, може да се изнесе и компаративна анализа во примена на техника – студија на случај, каде ќе бидат анализирани

современите техники и реформи во кривичниот законик, земајќи ја предвид и Европската регулатива во однос на имплементирање на стечајните постапки, како и нивниот пристап кон спречување и сузбивање на злоупотреба и криминални, односно кривични дејствувања и причинувања на казнени дела, преку имплементирање на стечајната постапка при работењето на економскиот субјект, во чии рамки се предвидува нивниот неуспех во работењето, барајќи го најблискиот излез од моменталната ситуација. Прашалниците пак, ќе се изведени по посебен контакт со личностите кои во одредената организација се задолжени за управувањето со ваквите техники, испратени преку електронска пошта, обична пошта, факс и слично зависно од преференциите на испитаникот.

Останатиот дел од испитувањето ќе ги опфаќа методите и програмите, како и алтернативните пристапи во однос на правните системи во рамките на решавањето на дадената проблематика и нејзино сузбивање, аналитички ставови и мислења за праксата и влијанието на ваквите мерки врз квалитетот на функционирањето на националната економија при одржувањето на нејзината стабилност со сузбивање на ваквите активности. За таа цел преку имплементирањето на техниката прашалник кој бара од испитаните да дадат своја проценка, евалуација, за тоа до која мерка надлежните органи обраќаат внимание на дадената проблематика на истражување, од каде претежно според скалата на Ликертовиот вид на прашалници ќе оди од еден до пет.

Исто така, во вид на додатна проверка на истражувањето спроведено во рамките на трудот, ќе биде земен предвид вкупниот процент од субјективните гледишта и ставови на испитаниците од одредените надлежни организации.

Двата горе споменати инструменти ќе бидат прилагодени на едноставно пополнување по пат на компјутер, односно имаат вградена опција за едноставно означување на саканиот одговор во електронски облик на самиот испитаник.

Според тоа, во докажувањето на поставените хипотези на овој труд, ќе се користат се повеќе различни методи со цел да бидат задоволени основните

методолошки потреби – објективноста, сигурноста, основата и систематичноста на истиот.

Истражувањата ќе се претежно научно-теоретски сознанија, при тоа користејќи релевантна литература и современо методолошко практично истражување со користење на основните аналитички и синтетички методи, пред се преку процес на методолошка анализа, индукција и дедукција.

Од општо научните методи, ќе бидат вметнати исто така и хипотетичко-дедуктивниот и статистички современ метод.

Во собирање, сегментирање и анализирање на податоците, користени се следните методи и техники: анализирање на датата, анализирање на содржината на информацијата, проверувајќи ја релевантноста на истата, и тоа како примарни, така и секундарни содржини и информации од веќе извршените истражувања. Освен тоа, истражувањето е изведено преку статистичко собирање на податоци. Пристапот во самото истражување ќе биде интегративен, синтетички во смисла на тоа што ниту една методолошка постапка не дава исклучителна предност, туку сите заедно се подеднакво застапени во самиот процес на истражување и обработка на податоците.

Со примена на погоре наведените методи, можно е за сигурно валидно остварување на научната и друштвената цел на истражување во рамките на магистерскиот труд.

1. КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА

1.1 ПОЈАВА И КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА

Стечајната постапка е всушност посебен вон парнична судска постапка која се имплементира со цел истовремено и изедначено подмирување на сите стечајни доверители од истиот регион, вид или исплатниот ред. Целта на оваа

постапка е да се реализира и оствари уновчување на должничките имотни сопствености и поделба на собраните средства на доверителите. Стечајната постапка може да се имплементира над:

- *Правно лице*
- *Имотот на должник поединец, трговец поединец и занаетчија*

Стечајните постапки станале секојдневие и во македонската економија. Бројот и тежината на овие предмети се субјект на зачестените натписи во медиумите, често со алармантни коментари и критики. Парадоксално, реалниот проблем сепак не е во големиот број на стечајните постапки. Напротив, она кое реално нанесува штета на економското опкружување е фактот дека на пазарот и натаму се наоѓаат оние над кои одамна би требало да се отвори стечајна постапка.

Ваквите тврдења и податоци веројатно нема сеуште да предизвикаат воодушевени коментари кое не го прави ништо помалку реално од што е, како и ситуацијата помалку сериозна од вистинската. Може да се негираат ваквите случувања и истите да се игнорираат, каде може да постои и нереална надеж дека целокупната ситуација некако ќе може да се реши, но не може да се сокрие целосно реалноста на ваквите околности. Обично, стечајната постапка се имплементира кога веќе за самото правно лице или субјект не постои никаков друг излез од ситуацијата во која се наоѓа.

Она што е исто толку негативно е фактот дека позитивните законски прописи го регулираат и прашањето за покренување на стечајната постапка на сосема задоволувачки начин. Законските регулативи доволно детално ги пропишуваат начините и условите за покренување на стечајната постапка каде преку постапувањето во рамките со законот ќе може да обезбеди и реализирање на темелни цели на стечајната постапка – максимално подмирување на доверителот како примарна цел, како и обезбедување на нормални услови за работење како секундарна цел,

Според тоа, основната цел на постоењето на трговските друштва е остварување на добивката со нивното постоење на пазарот, кое вреди и за доверителите, а преку тоа влијае позитивно и на националната економија и

пазарното опкружување. Секое трговско друштво или доверител кој не ги помирува своите обврски по природа не остварува основа за целта на своето постоење на пазарот, каде не се значајни ниту причините поради кои тоа не му успева.

Најчесто класичните оправдувања при отворање на поголемиот број ан стечајни постапки биле загрозената егзистенција на работниците и нивното семејство кое едноставно не е во рамките со законот ниту пак со реалноста. Со последиците на ваквиот пристап, трговските судови се среќаваат секојдневно.

Инаку, стечајот, како што ќе може да се види и во понатамошното истражување во рамките на магистерскиот труд, е интередисциплинарна тема која го поврзува првенствено правото и економијата. Стечајот често се смета како смрт на трговските друштва, со бришењето од записниците стечајниот должник како правно лице престанува да постои официјално, а смртта на правните лица, еднакво како и смрт на физичко лице, еден вид на трауматично искуство за друштвото, како и за општественото опкружување во кое истото функционира, поради тоа, постои тенденција да се избегне ваквата постапка по секоја цена.

Меѓуповрзаноста на трауматските околности и стечајот се одразува во сите подрачја, каде стечајот претставува околност, за кој многу нерадо се зборува, чие постоење и постојано се негира, непотребно пролонгира, занемарува и отфрла.

Во рамките на истражување на стечајот често се наидува и на затворена врата и комуникациска бариера – каде економистите кои не се наоѓаат во потешкотии не гледаат никаква потреба за дискутирање на оваа тематика и не сакаат да наспомнуваат вакви негативни околности, со тоа што сметаат дека добро работат, со цел да може да се избегнат покренувања на стечајните постапки. Оние кои пак, се наоѓаат во бизнис потешкотии најчесто го бараат задниот излез, одбиваат дијалог, ја пренасочуваат одговорноста за нивниот бизнис неуспех на останатите инстанции. Додека пак, за политичарите ваквата постапка е една огромна пречка, бидејќи често и не можат да се одлучат за тоа дали сакаат судбината на работниците, управата и друштвата да се препушти

на пазарните принципи, или сакаат интервенциски потези со цел да се настојува да се задржи хармонијата и билансот во политичко – економското опкружување.

Според тоа, не е необично за економистите да не се бават редовно со проблематиката на стечајот, особено во државите кои сеуште се справуваат со економско – политичката нестабилност, уреденоста, достапноста на информациите, како и квалитетното функционирање на правосудниот состав, каде ова е често случај и во Република Македонија. При тоа, во Македонија, ваквите податоци се оскудни и непристапни многу често, постои и проблем со архивирање на дејствувањата по заклучување на постапката, кое прави имплементирањето на студија на случај во рамките на истражувањето на магистерскиот труд, скоро невозможно. Општо, постои и комуникациска блокада на сите нивоа. И покрај тоа, можеби и поради тоа, подрачјето на стечајната постапка е исклучително интригантно за истражување, каде преку имплементирање на ефективно истражување, може да се дојде до нови сознанија.

Стечајот според тоа е стигма во вистинската смисла на зборот, бидејќи во главно се перципира како неопходна, срамна и одбојна реалност на сите трговски друштва и економски субјекти. Претприемачот кој бил во стечајна постапка ја носи етикетата на “пропадна, неуспешен“ исклучително долго се додека не отвори ново трговско друштво со кое успешно ќе управува. Ова е првенствено последица од тоа што широката јавност не е во можност да ги разликува сеуште чесните од нечесните стечајни постапки, каде се имплементира и првиот чекор кон дестигматизацијата кон чесните должници.

Во рамките на постоечката домашна литература постојат бројни трудови кои се однесуваат на стечајните постапки, од каде најголем дел може да се имплементираат во постигнувања на правните научни истражувања. Од друга страна пак, стечајот најчесто се имплементира над економските субјекти – трговските друштва, каде онаму каде законот попушта, и над физичките лица, граѓани, како објект на истражување е предодредено и на економската наука.

Стечајната постапка е есенцијално правна процедура која е уредена со Стечајниот закон, но постои и испреплетеност на економијата и правата бидејќи над претпријатието, кое е економски субјект, се води правна постапка. Интердисциплинарноста се огледува и во тоа што во рамките на авторитетот на законот, и авторитетот на инстанциите кое законот ги поставува како носители на постапката, стечајни судии, стечајни управители, ја разрешува економската проблематика на претпријатијата, односно разрешува крупни проблематики кои не можеле првично да бидат средени и расплетени во текот на редовното работење на претпријатијата. Самиот факт во однос на стечајот се темели на тоа што потекнува од економско опкружување, односно најчесто како последица на одлука на менаџментот.

Натаму, кога станува збор за стечајната постапка, истата се гледа како на правно детерминиран процес на подмирување на долговите на стечајниот должник и неговата можна рехабилитација, односно процес во кој се уредува економската околност и ситуација на претпријатието. Токму во тоа подрачје стечајот се одликува со мултидисциплинарност, каде поединечните научни гранки и дисциплини не смеат едноставно да се разгрануваат бидејќи со тоа би можело да се изгуби прегледноста на целината и целокупниот проблем.

1.1.1 ДОЛЖНИК

Стечајната постапка може да го покрене должникот поединец приватно, односно лицето кое е овластено за застапување на должникот по закон. Честа е грешка каде, при покренување на стечајната постапка, се дава полномоштво над адвокатот за во име на друштвото да покрене стечајна постапка. Всушност, стечајната постапка не ја покренува трговското друштво, туку неговата управа односно адвокатот како ополномоштен кој не го застапува друштвото туку управата. Она што е значајно е фактот дека должникот со предлог за отворање на стечајната постапка мора да приложи и потврда на правно лице за состојбата на средствата на сметката и неподмирениите обврски и неисправно прикажани и имплементирани пописи на имотот.

Освен наведеното, должникот кој настанува во постапката е должен да го приложи и решението за исказ на недвижностите или потврдата за недвижности кои се искажани во вредност од темелниот капитал на должникот. Доколку должникот со предлог не доставил горе наведени податоци, судот предлогот ќе го отфрли како неуреден, без повикување на должникот за накнадно да ги принесе ваквите исправи.

Обврската на должникот, односно трговското друштво, е да побара отворање на стечајната постапка, кое е поддржано и од Законот за трговските друштва. Според таа одредба, управата на должникот мора без одложување а најдоцна и до три недели по настанување на причината, неспособноста за плаќање или презадолженоста да побара отворање на стечајната постапка. Законот всушност наведува дека може да се побара и придвижување на постапката за присилно нагудување но треба да се има предвид дека Законот за трговските друштва е донесен од поодамна во Македонија, каде можност за присилна нагодбанема од денот на стапување на сила на Стечајниот закон.

Всушност, за членовите на управата или ликвидаторите кои не предложуваат отворање на стечајната постапка кога за тоа се стекнуваат законски услови, предвидена и казнена одговорност и тоа во парична казна или казна затвор и до две години.

Имајќи го ова предвид, се поставува прашањето поради што, поголемиот дел од должниците – трговското друштво, не покренуваат стечајна постапка или тоа го прават во занемаруван број случаи. За жал, како што е веќе и очигледно од погоре имплементираното истражување, не се почитува поголемиот дел од законските прописни должности поврзани со покренување на стечајната постапка, каде дури и покрај тоа, се појавуваат и злоупотреба и измама на стечајната постапка, за кое подоцна ќе станува збор. Ваква непочит може да се забележи и од страна на должникот како и од страна на доверителот кои мора да преземат одредени активности по службената должност.

Дури тогаш кога, со брзо процесирање и ефикасни казни, се постигне доволно ниво на почитување на законските прописи и норми на сите учесници, може да се смета на некаков напредок во тоа подрачје. Токму од наведеното

очигледно е дека вистинскиот проблем не се законите туку нивната имплементација.

Стечајните судови не се во можност да ги покренуваат и водат стечајните постапки по службена должност и во тој дел се немоќни. По правило, кога предметот доаѓа на стечен суд, имотот на должниците исчезнува каде единствено нешто кое останува се само долговите, бесконечните постапки и по правило вработените.

Стечајната постапка во тие услови станува само постапка на прочистување на остатокот и припремање за останатите но не она кое би требало со законот да биде – максимално подмирување на доверителот со постоење на можност за стечајно планирање и продолжеток на трудот на должникот.

1.1.2 ДОВЕРИТЕЛИ

Секој доверител може да побара покренување на стечајна постапка над стечајниот должник под услов своето барање да го направи веројатно и да имплементира веројатно постоење на некои од стечајните причини. Се поставува и прашањето дали доверителот мора своето барање да го докажува со површна исправа или е доволно тоа да го направи со веродостојна исправа. Одговорот е едноставен – доволна е веродостојна исправа со оглед на тоа дека стечајната постапка не може да се отвори само на основа на утврдените барања на доверителот. За отворање на стечајната постапка е потребно да се утврди кумулативно постоење на двата услова – веројатност од постоење на барањата и постоење на некој од стечајните причини.

Ова значи дека стечајниот суд не е должен неспорно да ги утврди постоењето на барањата. Напротив, судот мора да утврди постоење на некој од стечајните причини – неспособност за плаќање или презадолженост и слично. При утврдување на овие причини судот по правило ја применува законската пристапност кон неспособноста за плаќање на другата страна.

Всушност, откако доверителот ќе ја покрене постапката за стечај, потребно е и да докаже дека должникот навистина не е способен да го исплати долгот кој однапред го има земено од доверителот. Начинот на кој доверителот

ја докажува неспособноста за плаќање е и потврда од банка која за должникот ги обавува активностите на платниот промет. Ваквата потврда банката е должна да ја издаде на доверителот на негово барање, без оглед на пристанок или противење на должникот бидејќи во спротивно одговара на доверителот за штетата која доверителот би можел да ја претрпи поради неиздавање на потврда.

Причината поради која, доверителот секако би требало да набави потврда во банката е да се регулира должноста на предлагачот, на основа на одлуката на стечајниот суд, да се земе предвид покритието за трошоци на претходната постапка исто така. Доколку доверителот постоењето на стечајната причина за неспособноста за плаќање ја докажува со потврда од банка, тогаш и трошоците од претходната постапка е неопходно да се намалат или воопшто да ги нема. Ова не значи дека доверителот може да ја сврти стечајната постапка без било какво плаќање. Доверителите исто така мора при поднесување на предлозите за отворање на стечајна постапка да уплатат и судска такса во одреден износ, како и дополнителна такса за водење на стечајната постапка. Судските такси се плаќаат на сметка на државните трансакциски сметки, додека дополнителните се плаќаат на посебен начин на трговскиот суд кој ја води стечајната постапка.

Факт е дека доверителот ќе плаќа износ од дополнителни такси, кое не значи и дека истиот износ кој го има уплатено е неповратен. Доколку во текот на стечајната постапка се впаричуваат имоти на должникот, стечајниот управител, со решението на стечајниот судија, должен е да го исплати износот на дополнителната судска казна и предусловите за трошоците од претходните постапки назад кон доверителот кој истите ги исплатил.

Во овие рамки многу често се поставува и прашањето поради што поголемиот дел од доверителите не се заинтересирани за покренување на стечајната постапка во случај да не можат да го наплатат својот долг од должниците. Одговорот е во целост едноставен и економски. Тоа што одредениот доверител има покренато стечајна постапка не го става веднаш во поволна ситуација во односот на останатите стечајни доверители. Исплатите во

стечајната постапка се вршат и по исплатени редови и според решението за признаените барања каде нема никакви привилегии или предности во исплаќањето, независно од тоа која е правната основа на барањето на доверителот.

Доверителите кои имаат правосилна пресуда донесена пред отворање на стечајната постапка ќе може да се наплати во иста рамка како и доверителите и неговиот исплатен ред кој нема покренато никаква постапка против должникот. Токму фактот дека доверителот мора претходно да ги финансира трошоците од дополнителните такси и предуслови за водење на претходната постапка каде поради тоа нема никакви привилегии кои треба да бараат причини поради кои доверителите тешко се одлучуваат кон покренување на стечајната постапка над должникот.

1.2 ПРАВНАТА РАМКА НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА

При употребата на стечајните закони, поединечните земји и држави во светот воочуваат ориентираност на легислативите во одредена насока. Всушност, и покрај тоа што може да се каже дека една од целите на стечајното право и стечајниот суд е превладување на асиметричноста на информациите меѓу спротивните страни во процесот, исклучително тешко е да се најде рамнотежа меѓу интересите на доверителот, како и интересите на должникот, и за двете страни постојат сепак про и контра аргументи.

Доверителот на должникот му има позајмено имотни средства, и во одреден момент легитимно ги бара истите да му се вратат во одреден временски период. Должникот ваквите средства кои ги има првично земено, не може да ги врати каде тогаш, бара одгодување, односно оддолжување со цел за да може да има повеќе време да ја подмири обврската целосно, предизвикувајќи како со ликвидација на претприемништвото доверителот не би можел да го подмири целосното барање, и конечно – бара заштита на работните места исто така.

Државата, односно законот во овој случај, секогаш застанува меѓу двете спорни страни и одлучува кој ќе ја има предноста, односно во кој момент ќе биде возможно да се реализираат правата и чии права ќе бидат тоа.

Постојат бројни расправи во однос на тоа на кој Стечајниот закон би требало да му биде повеќе наклонет. Американската и француска легислатива на пример, застанува во одбрана на должникот, додека пак, општо земено, европската законодавна традиција настојува да го заштити доверителот и неговата страна, иако во рамките на Европската унија, постојат различни тенденции.

Клучното прашање во рамките на правните дилеми во овој случај се однесува на тоа дали постои автоматско ослободување од барањата на доверителот, или истото мора да се имплементира и овозможи преку судот или од самиот доверител. Од тука, францускиот закон и пракса, најчесто предноста ја дава на продолжетокот на работењето на претпријатието и зачувување и

заштита на работните места на работниците во истото. Додека пак, во САД, како и нивните законодавни рамки во дадениот случај, постои автоматски состав за деведесет дневна суспензија на барањата на доверителот за претпријатијата кои го пријавуваат стечајот под поглавјето 11 од американскиот стечаен закон, каде општо може да се напомени дека претпријатијата во САД имаат поголема можност за опстанок кога се наоѓаат во потешкотии отколку претпријатијата во Европа.

Германија, особено Англија, се наоѓаат на другата страна каде предноста ја даваат на подмирување на доверителските барања. Додека пак, Македонскиот стечаен закон е пишан по пример на германскиот закон, каде ја пренесува германската тенденција, односно го фаворизира и стои на страната на доверителот. Значајно е да се нагласи фактот дека европската и светската стечајна постапка и перспективата за истата полека се трансформираат и го свртуваат повеќе вниманието и поддршката кон заштита на должникот.

Ова е од голема важност сепак, поради тоа што ориентираноста на легислативата во одредена насока ја детерминира и веројатноста на успехот на “стечајниот план“, односно планот на реструктурирање на стечајниот должник. Доколку законот стои на страна на доверителот, предиспозицијата за успех од реструктурирањето и опстанокот на должникот е во секој случај значително помала. Во спротивно, доколку стечајниот закон го протежира должникот веројатноста на реструктурирањето е многу поголема. Споредбатанамеѓународно ниво покажува дека ниту едно решение не е неопходно да биде “она вистинското“ односно единствено исправен и реален факт е оној на чија основа се темели мислата дека во секоја држава постојат специфични проблеми и околности, каде секогаш ќе постои и одредено фаворизирање за кое надлежноста ќе смета дека е покорисно за ситуацијата и засегнатите.

По природа стечајот е конфликт, и тоа на повеќе нивоа –

- ❖ *Помеѓу работниците и управата на стечајниот должник*
- ❖ *Меѓу должниците и доверителите*
- ❖ *Меѓу доверителите меѓусебно*

- ❖ *Меѓу стечајниот управител и стечајните судии*
- ❖ *Како и меѓу сите наведени меѓусебно*

Последиците од ваквите конфликти, скоро по дефиниција, мора да бидат незадоволувачки за поединечните инволвирани субјекти, бидејќи очигледно, јасно е дека интересите на сите не можат секогаш да бидат исполнети. Но сепак, стечајната постапка не мора неопходно да биде и нагласено како исклучително конфликтен процес.

Во повеќето спротивставени интереси и тенденции кои настануваат при стечајната постапка во рамките на претпријатијата е тешко да се разбере како сите тие интереси и не мора секогаш да бидат меѓусебно исклучителни, и како не е невозможно да се изнајде решение на задоволство на мнозинството засегнати. Со цел за да се нагласи токму оваа можност за релативно среќен исход на стечајната постапка, соодветниот момент се наоѓа во реструктурирањето, рестројувањето односно во стечајниот ефективно имплементиран план.

1.3 УСЛОВИ И ПРИЧИНИ ЗА ПОКРЕНУВАЊЕ НА СТЕЧАЈНА ПОСТАПКА

Стечајната постапка се покренува само доколку за тоа постојат дефинирани причини според законските рамки во дадената земја, а тоа се претежно неспособноста за плаќање, односно инсолвентноста, заканувачката неспособност за плаќање, како и презадолженоста. Над физичкото лице пак, нема да се покрене стечајна постапка доколку истото е презадолжено, туку презадолженоста ќе биде причина за стечај само кај правните лица. Меѓутоа, и кај правните лица презадолженоста е само секундарна причина за стечај. Од тука, презадолженоста е причина за покренување на стечајна постапка само доколку постои опасност од инсолвентноста.

Презадолженоста постои доколку имотот на должникот не ги прикрива неговите обврски, но и нема да се смета дека должникот е презадолжен доколку може основано да се претпостави фактот дека со продолжетокот на работењето уредно ќе се исполнуваат сите обврски по доспевањето. Всушност, должникот смее да биде и презадолжен, каде самата презадолженост не е секогаш доволна постапка за стечај доколку должникот ги подмирува своите обврски на времено. При тоа, во Македонија инсолвентноста е единствениот практичен услов за покренување на стечајната постапка. Компаративно на ова, во САД, или во неколку европски земји, како што е и Велика Британија, должникот не мора да биде инсолвентен со цел за да се покрене стечајната постапка.

Освен овие стечајни услови во историјата на стечајните закони на подрачјето во Република Македонија постоеле и други причини за покренување на стечајот, но оние важечките, според Законот за стечај не се признаени, како што е на пример, неликвидноста или работењето со губиток. Со тоа, претпријатието смее да креира губитоци и да биде неликвидно се додека е солвентно, каде дури откако ќе стане неспособно за плаќање се кандидира за стечајната постапка.

Се смета и дека должникот е инсолвентен доколку има евидентирани неподмирени обврски кај банките кои за него имаат реализирано процеси на

платен промет во периодот подолг од шеесетина дена. Дури и доколку имал средства на останатите свои сметки со кои можело да се подмират сите обврски, ова сепак не мора да значи дека субјектот е способен за плаќање.

Доколку трговското друштво е моментално способно за плаќање, но повторно постои висока веројатност дека во иднина тоа нема да се случи или реализира од нивна страна, тогаш може да се поднесе предлог за отворање на стечајната постапка поради инсолвентноста која може да се предвиди. Доверителите не може да ги поднесуваат ваквите услови, туку само должникот, и тоа поради тоа што доверителите не можат да имаат доволно увид во работењето на должникот со цел за со сигурност да може да потврди дека должникот во иднина ќе биде неспособен за исплаќање на долгот.

Доколку трговското друштво е инсолвентно или презадолжено, тогаш постои услов за покренување на стечајна постапка веднаш по поднесување на предлогот за отворање на стечајната постапка. Доколку предлогот не е поднесен, тогаш вреди начелото на слободната иницијатива на странките, начелото на диспозитивност, каде доверителите и должникот мора да ги подмират иако постои причина и услови за стечај.

Иако трговското друштво е неспособно за плаќање или е презадолжено, истото може да продолжи редовно да работи доколку се склопи било каков усмен или пишан договор со своите доверители, но еднаш кога стечајот ќе биде покренат, нема повеќе враќање, и не постојат можности за подмирување со кои ќе може да се прекине стечајната постапка. Отворената стечајна постапка мора да се доврши, а може да се прекине само доколку дополнително, во текот на постапката, должникот станува солвентен, односно повеќе не е презадолжен.

За судот е целосно ирелевантно колкав е имотот на стечајниот должник, и колку изнесуваат во неговиот имот барањата. Според тоа, доколку постои услов за стечајна постапка кое во пракса значи блокада на сметката во период подолг од шеесетина дена, каде истиот се отвора без било какви дополнителни прашања или објаснувања. Доколку е утврдено и потврдено постоењето на стечајниот услов тогаш стечајната постапка мора да се спроведе и не постои

било каков правен однос или право во чие претходно решение би зависело дали судот ќе сака или не да ја покрене стечајната постапка.

Ова укажува на фактот дека секое трговско друштво треба добро да управува со своето барање и внимателно да постапува и да работи со своите должници, бидејќи во спротивно “истите“ во одредени околности индиректно ќе може да ги поттурне во стечајна постапка.

2. ЗНАЧАЈНОСТА НА КАЗНЕНО ПРАВНАТА ПРАКТИКА

2.1 ПОИМ И ДЕФИНИРАЊЕ НА КАЗНЕНАТА ПОСТАПКА

Во секој период, општествените односи и општествените вредности се сметаат за исклучително важни однесувајќи се на стабилноста на националните норми и опкружувања. Тоа е причина за тенденциите на државите за ваквите односи и вредности да се заштитат. Заштитата на ваквите вредности се реализира на начин каде ваквите однесувања со кои се загрозуваат вредностите се инкриминираат. Самата инкриминација, во рамките на натамошното пропишување на дореденото однесување со казнено дело, најчесто нема да го спречи ваквото однесување. Со тоа, за ваквата постапка да има што поголем ефект со своето делување во рамките на инкриминацијата се поврзува и казненоправната санкција. Ова е законски предвидена присилна мерка која се применува според причинителот на инкриминираното однесување, односно казнените дела.

Одредувањето на инкриминацијата и казнено правните санкции, не е доволно за спречување на инкриминираните однесувања. Потребно е сепак, да се одреди и самиот начин на постапките со кои ќе се утврди дали некои лица навистина имаат имплементирано казнено дело и дали може да истите да се применат казненоправните санкции. Но дури и кога државните тела, по спроведената посебна постапка, ја изречат казнено правната санкција, потребно е истата да се имплементира ефективно исто така. Сите овие дејности се поврзани со настојувањето да се спречи било какво загрозување или повреда на темелните општествени вредности, каде преку одредување на казнените дела и казненоправните санкции, предвидувањето на начинот на постапките, и извршувањето на изречените санкции, се регулирани со правните прописи. Сите такви правни прописи во секоја целост го сочинуваат казненото право во пошироката смисла на зборот.

Одредувајќи го на овој начин поимот на казненото право во пошироката смисла на зборот, се одредуваат и посебните правни гранки кои во самиот поим с опфатени. Во прв ред тука спаѓа материјалното казнено право и казненото правово потесна смисла, со чии прописи се предвидува инкриминацијата и казненоправните санкции. Ова всушност се нарекува и материјално со тоа што ги решава и најзначајните материјални, суштински прашања – кое се смета за казнено дело и како општеството реагира кон самиот причинител. При тоа во поимот на казненото право во поширока смисла на зборот спаѓа и казненото процесно право чии правни прописи го одредуваат и начинот на постапувањето на државните тела кои утврдуваат дали е тоа дело причинето и како треба да се реагира според причинителот. На крајот, во рамките на казненото право во пошироката смисла спаѓа и правото на извршување на казненоправните санкции или извршеното казнено право со кое се регулира начинот на извршување на казнено правните санкции изречени во казнената постапка на причинителот на казненото дело.

Сепак, инкриминациите укажуваат на ставот на државата кон причинителите и нивните однесувања кои повредуваат или загрозуваат одредена општествена вредност. Таквите однесувања, се предвидуваат во рамките на казнените дела, а за причинителите се одредуваат и на нив применуваат казненоправните санкции. Но, со цел за таквиот начелен став на државата да може да се реализира, потребно е во случај на појава на сомневање за извршено кривично дело, да се утврди дали истото е навистина причинето и кој е причинителот на истото. Дури по ваквото утврдување е возможно, под законските регулативи, на причинителот да се примени одредената изречена санкција. Со цел за сето ова да се реализира и потврди, државните тела мора да имплементираат казнено правна постапка.

Во рамките на казнено правната постапка, учествуваат и различни учесници – може да бидат тоа државни тела надлежни за покренување и водење на постапката, но исто така може да бидат и физички лица, кои на различни начини, се поврзани со причинителот на казненото дело каде во казнената постапка имаат одредени права и должности.

Нивните однесувања во дадените рамки, со цел за да се оневозможи самоволното постапување и нивните делувања го сочинува казнената постапка. Со тоа се вели дека казнената постапка ја сочинуваат всушност, активностите на учесниците во казнената постапка, државните тела, како и останатите лица, регулирани со одредбите на казнено процесното право, кое исто така, со цел примена на казнено правните санкции, се преземаат и кога ќе се појави веројатноста дека одредениот поединец или група има направено казнено дело. Со оглед на тоа дека на латински постапката или “processus” казнената постапка уште се нарекува и казнен процес.

Содржината на казнената постапка, меѓутоа, не ја сочинуваат само активностите на учесниците во рамките на постапката, туку и општествените односи кои меѓу истите настануваат токму поради преземањето на споменатите активности. Така преку вложувањата на жалби настанува однос меѓу поднесувачот на жалбата и судијата – за судот, инаку, настапува обврската за жалбата која е поднесена веднаш да се разгледа и разјасни. Со преземање на активностите во самата постапка, може да дојде до разновидни односи кои исто така ја сочинуваат содржината на казнената постапка – тоа се односите меѓу судот, овластениот обвинител, обвинетиот, како и останатите учесници во постапката.

Според тоа, казнената постапка, може поимно да се разјасни не само од аспект на активностите кои во истиот се имплементираат и реализираат туку и од аспект на неговата општествена содржина. Од тој аспект, може да се наведе и фактот дека казнената постапка е збир на односи во чии рамки влегуваат сите учесници во постапката во текот на вршење на активноста со кои основна цел им е да се утврди причинувањето на казненото дело и можноста за примена на казненоправната постапка на евентуалниот причинител. Само во двете појаснувања поимот за казнената постапка заедно, од аспект на активностите кои во постапката може да се извршат, како и од аспект на неговото општествено значење и содржина, може во целосност да се разјасни поимот и дефинираноста како и карактеристиките на казнено правната постапка.

Во казнената постапка, како што може и да се увиди од погоре имплементираниите податоци, се утврдува причинителот на казненото дело, каде доколку се исполнуваат законските услови, му се изрекува казнено правната санкција. Меѓу казненоправните санкции и постапки најчесто се изрекуваат казни кои се од почетокот на деветнаесеттиот век кои биле и единствено познати казнено правни санкции. Токму од таа причина и денес често се користи називот казнено право или казнена постапка.

Со оглед на тоа дека во Македонија, според законската регулатива и терминологија, се користи називот на казнената постапка и казненото процесно право каде е потребно да се истакне и фактот дека македонското право, надвор од одредбите на казненото процесно право, каде познава и други казнено правни постапки. Тоа значи дека со казнено правната постапка во кое се утврдува постоењето на казнените дела и примената на казнено правните санкции на причинителите. Во овие рамки постојат и останати видови на казнени постапки, кои заедно со казнената постапка во потесна смисла, ја сочинуваат казнената постапка во пошироката смисла на зборот.

Со цел за да може побаво да се објаснат ваквите постапки потребно е најпрвин да се спомене поимот на казнивите активности. Казниви активности се сметаат оние активности кои имплементираат одредени видови на забрането однесување, поради кое на причинителот, му припаѓаат прекршоци како и дисциплински обвинувања. Со оглед на тоа дека казнивите активности по степен на повредата или нанесената штета меѓусебно се разликуваат, тоа се казни кои за причинителите може да се изречат како различни. И покрај значајната разлика во случајот на веројатностите дека е причинето казнено дело, каде мора да се спроведе постапка со цел за со сигурност да се утврди причинувањето и евентуално да се примени санкцијата. Тоа значи дека за секој вид на казнено дело треба да се предвиди и посебен вид на казнена постапка. Така, во рамките на видот на казнивите активности се разликуваат и Повеќе видови на казнената постапка.

Според видот на казнивите активности се разликуваат и повеќе видови на казнена постапка. Со казнената постапка, се познава уште и прекршочната, како и дисциплинска постапка.

Кај сите овие постапки, иако во нив се утврдува и причинувањето на исклучително различни казниви активности, може да се пронајдат и одредени заеднички карактеристики. Така во сите казнени постапки:

- *Може да се изрече казна за причинителите на казнените активности*
- *Се прифаќа начелото на правната одреденост*
- *Се поставува иста цел на постапување – утврдување на казнивите активности и можностите за примена на санкциите*
- *Се применуваат истите методи во постапувањето – се собираат и доказите за кои при тоа се расправа, со цел за да може да се донесе одлуката која може да се придобие со правните лекови*
- *Фактите ги утврдуваат на ист начин - искази на различни лица, исправи, каде средствата на утврдување на фактите се истоветни*

Споменатите сличности не смеат сепак да укажат на тоа дека сите овие постапки се истоветни. Разликите меѓу нив се исклучително различни. Тоа најпрвин се изразува низ фактот дека се казниви активностите поради кои овие постапки се водат, различни според степенот на нивната опасност и нанесувањето на штетата.

При тоа, земајќи предвид казнените активности, потребно е и да се истакне фактот дека во овие рамки од голема значајност се и паралелата на одговорностите. Станува збор за ситуации каде причинителот, вршејќи го казненото дело, со истото однесување, односно истовремено, со обележјата на казнените дела, остварува и обележја на прекршоци. Во таква ситуација може да дојде до паралелна одговорност кое значи дека причинителот ќе одговара за двете казниви активности, односно за казненото дело како и за прекршокот.

Меѓутоа, до паралелната одговорност ќе дојде само доколку причинителот најпрвин бил казнет за прекршок, а потоа и за казненото дело. Во обратна ситуација, прекршочната постапка не може да се покрене, каде доколку

веќе претходно била покрената ќе се прекине, со тоа што нема да дојде до паралелна одговорност.

Она кое треба да се истакне како заклучок според даденото емпириско истражување на оваа проблематика, е дека казненото процесно право како и останатите правни гранки, правно ги регулира општествените и економските односи. Секако, истото не ги регулира сите општествени односи туку само оние односи кои настануваат во текот на траење на казнената постапка. Ваквите општествени односи, со цел за да може да се разликуваат од останатите општествени односи, се нарекуваат казнено процесни односи поради тоа што се поврзани преку казнениот процес. Со оглед на тоа што се правно регулирани преку одредбите на казненото процесно право, ваквите односи, не се само општествени туку и правни односи каде со тоа може да се наречат и казноенопроцесни правни односи.

2.2 КАЗНЕНО ПРАВНА ПОСТАПКА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Според Законот за Кривична постапка во Република Македонија државата и надлежните органи ги утврдуваат правилата со кои се овозможува правично водење на кривичната постапка, така што никој невин да не биде осуден, а на сторителот на кривичното дело да му се изрече кривична санкција под условите предвидени во Кривичниот законик и врз основа на законито спроведена постапка. Лицето обвинето за кривично дело ќе се смета за невино сè додека неговата вина не биде утврдена со правосилна судска пресуда.

Државните органи, средствата за јавно информирање и другите субјекти се должни да се придржуваат до правилото од ставот (1) на овој член, а со своите јавни изјави за постапката што е во тек не смеат да ги повредат правата на обвинетиот и оштетениот, како и судската независност и непристрасност.

Начелата на казнената постапка која се води во законодавните рамки на Република Македонија се имплементираат според одредбите на Законот за кривичната постапка на Република Македонија. Тие одредби и постапки се темелат на основните начела на казнената, кривичната постапка. Кога ЗКП не нуди исклучително решение за одредените процесно правни проблематики,

темелните начела на казнената постапка претставуваат исклучителна помош за судиите и правните органи во анализирање и примена на законските одредби на Законот за кривичната постапка во Македонија.

Законитост – казните или останатите казнени санкции може да бидат изречени на причинителот само со услови кои ги предвидува законот и на основа на законско спроведената постапка пред надлежниот суд.

Акузаторност – казнената постапка може да биде покрената и водена само на барање на овластениот суд и надлежните органи. Додека пак, овластениот обвинител може да биде и државниот обвинител, оштетениот и приватниот обвинител. Државниот обвинител не е должен да преземе казен прогон доколку постои основен сомнеж дека одредените лица имаат причинето казнено дело за кое се прогонува по службената должност и дека нема законски пречки за прогонување на даденото лице. Ова начело исто така важи доколку во рамките на законот не е различно предвидено.

Претпоставката за обвинителната невиност – секој е недолжен и никој не може да се смета за виновен за казненото дело додека не се имплементира судска пресуда која ќе ја потврди неговата вина. Ова начело е зајакнато се две дополнителни начела и тоа:

- I. *In dubio pro reo* – двоенење во однос на постоењето на фактот кое го создаваат обележјето на казненото дело или од кое зависи примената на одредените одредби на казненото законодавство кое судот го решава со пресуда на начин кој е поволен за обвинетиот
- II. *Право на молк* – обвинетиот не е должен да изнесува своја одбрана ниту пак да одговара на прашања. Забрането е и казниво со закон доколку од обвинетиот или други лица кои учествуваат во постапката се изнудува признание или било каква друга изјава која може да послужи во судницата

Материјалната и формалната одбрана – обвинетиот има право да се брани сам или со стручна помош на бранителот, доколку истиот не земе самиот бранител, на истиот ќе му биде доставен поради осигурување на одбраната

кога истото е одредено според ЗКП. Вториот дел од ова начело гарантира за правото на обвинетиот дека веќе на првото испитување ќе може да биде известен за тоа за кое се обвинува. На обвинетиот мора да му биде овозможено да мочи за сите факти и докази кои го иницираат да ги изнесе и доказите кои може да му бидат од корист само на обвинителот, како и на целиот случај исто така

Заштита на приватната слобода – приватната слобода како и секое друго право може да биде ограничена само на основа на законот и тоа само доколку постои основен сомнеж дека обвинителот има причинето казнено дело. Ова начело бара осигурување на одредените права за обвинетиот од наведените член 6 и член 9 од ЗКП

Експедитивно водење на казнената постапка – обвинетиот има право во најкраток временски рок да биде изведен пред судот. На секој треба да му биде судено без поголемо задоцнување. Судот мора со одредено решение да го скрати правото на активности доколку станува збор за одреденото одолговлекување на казнената постапка, каде оваа активност веќе претставува и злоупотреба на правата од Законот за кривичната постапка на Република Македонија.

Инквизиторно начело – максима, каде судот или државните тела кои учествуваат во оваа казнена со еднакво внимание треба да ги испитуваат и утврдуваат фактите за кои се терети обвинетиот и кои му одат во корист исто така.

Слободна оценка на доказите – право на судот и државните тела кои учествуваат во казнената постапка да оценуваат постоење или непостоење на фактот кое не е врзано ниту ограничено со посебните формални доказни правила.

Целта на ваквата казнена постапка, во рамките на претпоставката на недолжноста на обвинетиот, уставното начело, како и дефиницијата која ги повикува процесните учесници, се значајни и за проследување и известување за активностите кои и претходат на казнената постапка, како и за следење и известување за текот на казнената постапка. Постапката која претходи на

казнената постапка, криминалистичка обработка, итни истражни активности и сл, поднесување на истражното барање, донесување на решение за спроведување на истрагата и подигање на обвинение се активностите кои се преземаат доколку постои основен сомнеж дека некое лице има причинето казнено дело. Основниот сомнеж инаку значи дека постои степен на извесност, поткрепен со собраните извештаи, податоци, докази, дека одредените лица имаат причинето казнено дело.

Ваквиот степен на извесност може да биде поголем или помал. Но тоа никако не значи дека ова лице и навистина има причинето казнено дело. Околностите во кои некои лица имаат причинето казнено дело, се утврдува единствено и исклучително судот во казнената постапка. Секој е невин и никој не може да се смета за виновен за казнено дело се додека преку судската пресуда не се потврди неговата вина.

Казнената постапка во Република Македонија се покренува исклучително од страна на јавниот обвинител. Веднаш откако овластениот обвинител ќе го поднесе актот со кој се покренува казнено правната постапка. Судот, никогаш не ги покренува казнените постапки, но секогаш носи одлука за неговото започнување. Според тоа, секогаш постои и разлика меѓу покренување и започнување на казнено правната постапка. Без покренување на казнената постапка не може да се започне истата, но овластениот обвинител никогаш не ја започнува казнената постапка.

2.3 ОРГАНИ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

Со цел да може да се објаснат органите и субјектите на кривичната постапка потребно е претходно објаснување на кривично процесните функции и дејствувања. Овие функции се такви дејности без кои казнената, кривичната постапка не би можела да постои. Тоа се, кривичниот прогон, одбраната и судењето. Во современата кривична постапка функцијата на прогонот ја врши обвинителот и во Македонија, функцијата пак на одбрана на обвинетиот може

да ја врши тој самиот или неговиот адвокат, додека пак, функцијата на судењето ја врши судот кој одлучува за кривичната постапка.

Освен погоре наведените, натаму главни, постојат и дополнителни процесни функции. Станува збор за дејности кои во казнената постапка, може, но и не мора да се имплементираат и извршуваат, како што е на пример, сведочењето и слични активности.

Иако постоењето на главните процесни функции на значајноста на секоја кривична постапка, тоа не значи дека сите овие функции секогаш се вршеле од страна на различни субјекти. Додека пак, во рамките на акузаторскиот вид на постапка овие функции како и субјектите кои ги вршат се остро одвоени, во инквизиторната кривична постапка каде доаѓа до кумулација на функциите. Во мешовитата постапка на процесните функции, може да се каже повторно, дека се вршат од различни субјекти и органи. Токму ваквото одвојување на носителите на главните процесни функции денес се смета за неопходно, бидејќи истото, како што тоа може да се појасни и во изложувањата за историскиот развој на кривичната постапка, обезбедува објективност на работењето, каде карактеристиките на субјектите се истакнуваат во рамките на обвинетиот и неговото причинето дело.

До поимот на значајните кривично процесни субјекти и органи може да се дојде преку поврзување на главните процесни функционалности со субјектите кои тие функции ги имплементираат и извршуваат. Со тоа може да се каже дека главните кривично процесни субјекти се оние учесници во кривичната постапка без кои кривичната постапка всушност, не би можела да се покрене ниту да трае одредено време. Познато е дека носителите на главните процесни функции, во однос на главните казнено процесни органи, се нарекуваат обвинители, обвинети и суд.

Со оглед на тоа дека поимот на органите воопшто се однесуваат на лицата кои имаат одредени права и обврски, како и дека останатите лица, со споменатите главни субјекти, во постапката имаат права и обврски, каде може да се заклучи како со главните во постапката постојат и останати кривично процесни органи. Таквите органи кои не се носители на главните кривично

процесни функции и дејствувања, не мора да постојат во секоја кривична постапка, кои се нарекуваат и дополнителни кривично процесни субјекти.

Сепак во овие рамки мора да се истакнат и двете спротивставени гледишта во однос на значајните органи во рамките на кривично процесната постапка. Првин процесните субјекти и органи се одредуваат само од претпоставката дека истите се носители на главните процесни функции и дејствувања. Второто гледиште пак, во рамките на ваквите пристапи, сметаат дека процесните органи се секои кои во постапката имаат било какво право и должност. Со ова, постојат и средни гледишта каде за вакви процесни органи се сметаат било кои лица чија процесна активност е насочена на постигање на пресуда од одреден вид, или пак лице кое се наоѓа во постапката и активно учествува во истата.

Тргувајќи од значајноста на главните процесни органи, како и од начелата на акузаторноста до која нема казнена постапка без барање на обвинителот, може да се одреди и распоредот на изложување на казнените дела. Веднаш по општите разјаснувања за процесните странки кои исто така имаат значаен удел до кривичниот процес, сепак целосното изложување на ваквите разјаснувања секогаш треба да започне од улогата на обвинителот, каде после тоа доаѓа значајноста на адвокатот и неговата одбрана а обвинетиот во кривичната постапка, за при тоа да се истакне значајноста на судовите во овој процес.

Главните процесни органи во казнената постапка немаат исти услови на правната положба во процесот. Всушност, нивните права и должности во рамките на правните прописи се различно одредени, така што меѓу нив постојат значајни разлики. Оваа разлика во правната положба најдобро може да се согледа од повеќе поволна правна положба на судот во рамките на положбата на останатите процесни органи. Судот со тоа што одлучува како и поради инквизиторните карактеристики на постапката, има далеку пошироко овластување за разлика од обвинителот или обвинетиот. Всушност поради ваквата положба, судот, при проучување на казнено процесните органи, се

одвојува од останатите носители на главните процесни функции, каде така преостанатите субјекти го сочинуваат и поимот на казненопроцесните странки.

Исто така, за разлика од граѓанскиот, во казнената постапка се истакнува и значајноста на застапувањето и тоа на спротивните засегнати странки, односно обвинетите. Во казнената постапка во Македонија се разликуваат повеќе застапувања, со тоа и повеќе видови на застапници. Тоа се законските застапници, процесните заменици и полномошници.

Сепак, обвинителот како носител на функцијата на казнениот прогон во историјата бил одредуван на различни начини. Во првата фаза на развојот на акузаторската постапка, обвинителот го одредувал составот на приватната тужба, додека пак во подоцнежната фаза истиот вид на казнена постапка го прифаќал составот на популарната тужба која овозможува составен казнен прогон.

Очигледно е дека според тоа, не може да се донесе заклучок дека во современото казнено процесно право државниот обвинител е единствениот можен обвинител. Денес казнените, кривични дела со оглед на начинот на вршење на казнениот прогон се делат во три единици и тоа – казнени дела за кои прогонот се врши по службена должност, казнени дела за кои прогонот се врши по предлог на оштетениот, казнени дела со прогон по приватна тужба.

Зависно од тоа, се одредува и обвинителот, како значаен орган на казнената постапка, каде за првите две, обвинителот е државен додека пак, за третата е приватен обвинител.

3. КРИВИЧНИТЕ ДЕЛА ПРИ ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈНАТА ПОСТАПКА

3.1 ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈОТ И СТЕЧАЈНИТЕ КАЗНЕНИ ДЕЛА

Во рамките на стечајните казнени дела треба да се истакне еден значаен факт – од голема важност е да се прави голема разлика меѓу она лице кое има паднато под стечај со криминални намери и на однапред испланиран начин, од она лице кое има паднато под стечај сосема ненамерно и случајно, каде без нивна вина друштвото станало инсолвентно. Во првиот случај, лицето треба да се казни како што се казнуваат сите измами и малверзации со парични и материјални средства, затоа што фалсификување и злоупотребата на меѓусебните обврски на граѓаните не е мал злочин, каде исто така се прави и малверзација на дадените обврски во рамките на стечајните постапки.

Но оној, кој во добра вера паднал под стечај, односно оној кој по строга истрага докажал пред своите судии дека е лишен од својот имот поради непочитување на останатите или поради одредени несреќни околности или поради тоа што не можел да избегне одреден неуспех во работењето, тогаш, веќе на таквото лице му преостанува, да ги заврши своите обврски со исплаќање на долгот во одреден рок, без некои построги затворски казни.

Од тука, треба да се повлече една јасна разлика меѓу казненото дело кое веќе во македонскиот законски опис се повикува на злоупотреба на стечај и стечај како последица на непредвидени случувања на пазарот, без намера на стечајниот должник. Во економски развиените земји, казнените дела на економскиот криминалитет, кој е познат во овој случај и како криминалот на белите јаки, учествуваат дури до 10% во вкупниот број на причинети казнени дела, од кои се стечајно казнени дела во значителен број.

Карактеристично за овој вид на казнени дела е постоењето на големите “темни бројки“ кои се условувани со структурата на причинителите на ова дело. Станува збор за казнени дела кои се тесно поврзани со повикувањето на

нивните причинители, а тоа се во главно директори, членови на управи на големи милионерски компании, односно високо образовни стручни луѓе кои се кадри подобро да ги прикријат своите криминални делувања од обичните причинители на казнените дела.

Станува збор за дела кои по нивната природа се далеку потешки за откривање, каде е потребна навистина голема вештина и знаење, со цел за да се може да се имплементира целосен увид во сложените и комплексни оперирања од страна на ваквите причинители.

Сепак, основната цел на стечајната постапка е да се овозможи целосно подмирување на доверителот на стечајниот должник со уновчување на неговиот имот и поделба на собраните средства на доверителот кое е познато и како генерална егзекуција. Начелото на универзалноста подразбира дека стечајот како своевидна генерална егзекуција се имплементира во корист на сите доверители на стечајниот должник над неговиот целокупен имот.

Начело на паритетот практично е ставено надвор од силата во корист на начелата на минималната заштита на доверителот во реорганизациската постапка- поединечна категорија на доверители кои не можат во реорганизацијата да поминат погоре од евентуалниот стечај. Значајни се начелата на стечајното право и начелото на адерација и актуализација на барањата, претворање на сите барања во доспеани парични барања, каде и начелото на јавноста на стечајот е од голема значајност и игра голема улога.

Во теоријата и практиката се повеќе се користи со поимот “инсолвенциско право“, во законодавствата на германскиот правен круг, во чии рамки треба да се имплементира и македонското законодавство исто така, со изразот за инсолвенциско право или на германски *insolvenzrecht*, генерично се означуваат сите оние права кои го уредуваат комплексот на процесно правните и материјално правните односи кои се јавуваат во рамките со инсолвентноста на должникот, каде стечајното право, како право на присилна нагодба е и право кое уредува други инсолвенциско правни посебни постапки.

Ова го потврдува и називот на германскиот законик уште од 1994та година, кој ја уредува стечајната постапка, реорганизацијата, личната управа и

останатите инсолвенциски постапки – инсолвенциски ред, закон. Од гледна точка на новото уредување на инсолвенциските правни ситуации во Република Македонија можеби и за целина на стечајното законодавство би можел да се примени називот на инсолвенциски закон. Меѓутоа, поради невкоренетоста на овој термин во македонскиот правен назив а и неколкуте реформи кои сеуште не се имплементирани во истиот, и во теоријата и во праксата, сепак се судира од актуелните барања за термиолошката политика, каде законодавецот се определува на назив – Стечаен закон, иако со тој назив не се покрива во целина неговата содржина – со тоа што не се индицира дека тој закон ги уредува и институтите како што е престојувањето со кое се надоместува институтот на присилната наредувања на приватните управи, вклучувајќи ја и злоупотребата на стечајот, кое како што може да се забележи – е сеуште нешто ново во македонското законодавно опкружување.

3.2 ПРИЧИНТЕЛИ НА СТЕЧАЈНИТЕ КАЗНЕНИ ДЕЛА

Стечајните казнени дела се вистински *delicta propria* бидејќи може да се причинат исклучително од членовите на управите на трговските друштва, во исклучителни случаи и од членовите на надзорните одбори како и должниците поединци. Според Кривичниот Законик на Република Македонија, изгледа дека станува збор за општи казнени дела земајќи предвид дека законскиот опис на делата започнува со формулацијата – кој знаејќи или оној кој во постапката и слично. Со анализа на законскиот опис на делото сепак може да се заклучи дека станува збор за вистински деликт бидејќи можностите за причинување на ова дело се поврзани со положбата, односно функцијата на причинителот.

Во поголемиот дел од стечаите истите ги покренуваат правните лица, каде активностите на покренување може да се изврши единствено од одговорните лица во дадените случаи. Кои се тие лица и кои се нивните овластувања, може да се одреди во законските одредби. Кај казненото дело, непокрнување на стечајна постапка нема никакви двоумења бидејќи на основа на законските одредби може да се причинат единствено од страна на одговорните лица во трговските друштва на капиталот.

Целта на трговските друштва денес е да го води своето претпријатие. Поради реализирање на оваа цел, во друштвото мора да се имплементираат многубројни активности кои неретко мора да се водат. Водењето на активностите на друштвата е секое делување кое е насочувано кон реализирање на целите поради кои друштвото е основано и не се однесува на основа на друштвата. Важноста на одредување на лицата кои ги водат активностите на друштвата се во поставувањето на внатрешната хиерархиска организација на работење без кое претпријатието не би можело да опстане, но и дека точно би се одредиле и овластувањата и одговорностите на лицата во внатрешната поделба на работните задачи во трговското друштво како внатрешно друштво како во делување според третите, односно надворешното друштво. Конечно, одредувањето на лицето кое е овластено и кое ги води работите на трговското друштво е значајно и за утврдување на одговорноста на лицето во случај на прекршочни или казнени одговорности.

Во праксата ќе може во главно да се поставува прашањето за одговорните лица во трговските друштва при капиталот. Со застапувањето во однос на одредбите на Законот за трговски друштва може да се имаат законски, на основа на полномошни како и полномоштва од вработувања, видови основи. Во разгледувањето на казнените одговорности најзначајна е улогата на лицето чија власт за застапување е дадена на основа на законот. Лицето чие овластување за застапување е дадена на основа на законот мора да бидат впишани во судскиот, централен регистар, кој изгледа дека поради начелата на јавноста треба да се знае кој е тој кој за правното лице може да дава правно релевантни одговори и барања во дадени околности.

При тоа, треба да се има на ум дека податоците кои се впишани во централниот регистар не мора според околностите на случаите да бидат пресудни. Причината за ова лежи во актот што доколку податоците се впишани во централниот регистар, може да се разликуваат некогаш и од реалната состојба. Впишување на овластувањето за застапување на друштвото во регистарот нема конститутивен карактер, бидејќи именување на одреден член за управа на друштво е валидно кога ќе се склопи правна активност меѓу

друштвото и лицето кое се именува. Според тоа казнино одговорно може да биде лицето кое во моментот на причинување на казниното дело го застапува друштвото на основа на склопениот правен договор, а не лицето која е впишана во централниот регистар. Овој факт сепак, не влијае на евентуалните права на третите кои во добра вера и според начелата на довербата во централниот регистар сметаат дека лицето овластено за застапување на друштвото е она кое е запишано во самиот регистар.

Основата за водење на работните активности односно овластувањето за водење на трговското друштво се одредени повторно во одредбите за водење на активностите во акционерските друштва. Активностите на друштвото, ги води управа која ја сочинува на сопствена одговорност. Управата при тоа мора да води грижа за заштита на интересите на друштвото. Овој интерес опфаќа интерес на акционерите, на вработените како и општиот интерес кој друштвото не смее да го повреди, бидејќи ќе може да сноси санкции. Во рамките на управување на активностите во друштвата, управата мора да постапува така што нема да проследува само некои од тие интереси.

Законот за трговските друштва во Македонија, предвидува дека управата доколку има повеќе членови, делува целосно, но тоа важи само доколку статутот или одлуката на надзорниот одбор не е одреден поразлично. Управата своите одлуки ги носи од поголемиот дел од гласовите, каде прегласаните членови на управата се должни лојално да ги имплементираат веќе донесените одлуки. Доколку овие одлуки меѓутоа би биле спротивни на прописите или би биле штетни за друштвото, за екскулпирање не е доволен фактот дека за истите не би гласале. Сепак мора да преземат се што е во нивна моќ за да се пресече спроведувањето на таквите одлуки, каде со тоа мора да се обратат и на надзорниот одбор, каде доколку станува збор за криминалните активности или кога прописите на тоа ги обврзуваат, должни се да се обратат на надлежните државни органи и да спречат примена на одлуката.

Од голема значајност е да се спомене и дека членовите на управата во граѓанскоправната смисла, одговараат по начелата на пресумираната вина каде мора да докажат дека нема да сносат никаква вина за евентуалната штета

која друштвото ја има претрпено од одредените малверзации и измами. Меѓу случаите кои особено се наведуваат како однесувања кои доведуваат до одговорност на управата треба да се напоменат и извршувањето на плаќањето откако ќе настапи неспособноста на друштвата за плаќање, односно откако ќе дојде до презадолженост на друштвото.

Исто така, од голема значајност е да се спомене дека причинителите на казнените стечајни дела може да бидат и должниците поединци. Својството и карактеристиките на должниците поединци се утврдува со соодветна примена на одредбите во рамките на законодавните рамки на Законот за стечај. Должникот поединец се одредува или како трговец поединец или како занаетчија, трговецот поединец е физичко лице кое самостојно извршува економска дејност во рамките со прописите за обрт, во централниот регистер како трговец поединец може да се впише секој годишен приход кој надминува над два милиони денари, а должни се да побараат и упис доколку годишниот приход надминува и износ од петнаесет милиони денари. При тоа, во работењето на трговецот поединец може да се работи и за поголеми парични износи каде нивниот стечај може да биде интересен во казненоправна смисла.

При тоа, причинителите на казненото дело – злоупотреба на постапката за стечај може да бидат и доверителите, членот на доверителскиот одбор или стечајниот управител. Стечајните доверители се приватни доверители на должникот кои во време на отворање на стечајната постапка имаат по некоја имотно правно барање за него. Одборот на доверители е тело кое во стечајната постапка ги застапува интересите на доверителот надгледувајќи и насочувајќи го работењето на стечајниот управител и воопшто одвивањето на постапката.

Во рамките на одборот на доверителите мора да бидат застапени и стечајните доверители со највисоки барања и доверителите со најниски и најмали барања. За членовите на одборот на доверители може да се постават и лица кои не се доверители и кои со своите стручни познавања би можеле да придонесат кон работењето на одборот. Одборот на доверителите се должни да ја надгледуваат работата на стечајниот управител и да му помагаат во

водењето на работата, да го следат текот на работењето, да ги прегледуваат книгите и работната документација како и да наложуваат проверка на прометот и изнесувањето на готовината.

Членовите на овој одбор се исто така и должни на стечајните доверители да им ја надокнадат штетата доколку имаат повредено, односно злоупотребено некоја од своите законски должности и обврски. Стечајниот управител како тело за стечајната постапка која е под надзор на стечајниот судија и доверителите ги извршува активностите на телата на стечајниот должник, собира и впаричува имот на стечајниот должник каде исто така припрема и спроведува подмирување на доверителот.

Положбата на ова тело е специфична, бидејќи во себе обединува всушност две дејствувања, функции – од една страна тело за стечајна постапка, со јавни овластувања, а од друга застапник на должникот по законските одредби. работата на стечајниот управител ја надгледува стечајниот судија и одборот на доверителите. Стечајниот управител е должен да ја надокнади штетата на своите судии, доколку истите имаат злоупотребено својата должност и служба, но не одговара за штетата настаната поради нелегалните криминални активности кои ги презел во извршување на налозите или упутите на стечајниот судија, освен доколку одобрението или упутот е извршен на нелегален начин со малверзации.

Сеуште не изјаснувајќи ги сите доктрини при разјаснување на тешкотиите за втемелување на одговорноста на правните лица, треба да се потврди фактот дека облиците на економскиот криминалитет денес се исклучително комплексни и тешки, каде како последица на делување не само на осамениот поединец, туку на една цела низа на лица во трговските друштва со цел реализирање и остварување на добивка по секоја цена. Покрај тоа, во пракса ретко се случува казнените дела да се имплементираат во корист на правните лица, кои се наоѓаат во стечај. Одговорните лица, кои е исклучително тешко да се најдат, оштетувајќи го своето друштво, или друштвото е веќе во тешка состојба, најчесто се појавуваат само при казнена одговорност за лицата кои во поголем

број случаи своето криминално делување го доведуваат до стечај на правното лице за интересите од кои би можеле да се збогатат.

3.3 КОМПЛЕКСНОСТА НА КАЗНЕНОТО ДЕЛО - ЗЛОУПОТРЕБА НА СТЕЧАЈ

Оној кој, знаејќи за своето презадолжување или неспособноста за плаќање, отстапувајќи од наплаќање на своите барања со цел да се намали идната стечајна маса, прекумерно троши, ја отуѓува имотната вредност, преземанесразмерна обврска, лекомислено ги користи или дава заемите, склопува активности со лица неспособни за плаќање, пропушта благовремено наплаќање на своите обврски или на друг начин кој е во очигледна спротивност со уредното економско работење, намалувајќи го својот имот, веќе може да се казни со затвор од шест месеци до пет години.

Факт е дека називот на ова дело не одговара со погоре имплементираниот универзален законски опис. Злоупотребата на стечај е возможна во текот на стечајната постапка, а законскиот опис на делата се однесува на активностите на причинителот пред покренување на стечајната постапка. На оваа инкриминација влегува заштитата на доверителите независно од стечајот и стечајната постапка, каде нејзината основна слабост потекнува од називот казнено дело и неговиот опис, бидејќи во самиот опис нема ништо кое би упатувало на тоа дека станува збор за стечај.

Со намера за причинителот се опфаќа целосна свест за сопствената презадолженост или неспособност за плаќање кое се поврзува со отстапување од плаќање на сопствените обврски. Исто така, спорен дел од овој опис е и целта на причинителот каде преку ова сака да ја намали иднината на стечајната маса. Останатите отворени прашања се однесуваат и на значењето – идната стечајна маса, каде за објективниот услов за казнивоста е неопходно над должникот да биде покрената стечајна постапка. Земајќи предвид стечајната маса по својата дефиниција, истата постои само доколку се покрене стечајната постапка кога истата од идниот период стане актуелна стечајна маса. Меѓутоа, со граматичкото анализирање, се доаѓа до тоа дека за постоењето на инкриминацијата не е неопходно дали стечајот ќе биде отворен,

тук дали ќе е доволна целта за причинителот да ја намали идната стечајна маса независно од отворање на стечајот. Тогаш се поставува и прашањето за докажување на постоењето на целта на причинителот бидејќи е исклучително тешко да се докаже, доколку стечајот особено не е отворен.

Поради тоа, смислата на овој опис, би можел да биде далеку повеќе јасен доколку би гласел – оној кој за својата презадолженост или неспособност за плаќање, со цел да ја намали идната стечајна маса, отстапува од наплаќање на своите обврски, прекумерно троши и слично, анализирајќи го законскиот опис на делото, се наметнува и заклучокот дека целосно соодветен назив би можел да биде и предизвикување на стечај, бидејќи со опасните активности се предизвикува или забрзува стечајот и стечајната постапка.

Таквиот назив на делото би бил предвиден и во секој случај целосно одржувајќи ја целокупната смисла на инкриминацијата. Исто така, како објективен услов за казнивост, овој закон бара да е отворена стечајната постапка каде на тој начин ќе може да се избегнат контроверзиите околу поимот – идната стечајна маса, каде над инсолвентниот должник сепак не е отворена стечајната постапка сеуште.

Во овие рамки, од голема значајност е исто така да се земе предвид односот, односно разграничувањето меѓу казнените дела на злоупотреба на стечајот и злоупотреба на положбата и овластувањата, каде одговорните лица кои не ги наплаќаат своите обврски се правните лица кои прекумерно трошат, отуѓуваат имот и слично. Најчесто истовремено се реализира обележјето на казненото дело како злоупотреба на сопствената положба и овластувања, кое исклучително многу се изедначува со злоупотреба на стечајот.

Затоа се поставува прашањето, треба ли тогаш одговорното лице да се осуди и за двете казнени дела или само за едното од нив. Тој проблем се појавува и во германското право како однос на казнените дела на банкрот и злоупотреба на довербата. Со цел за ова да се реши, поголем дел од германските стручни лица, дошле до заклучок дека доколку откријат причинителот чии интереси во текот на извршување на кривичното дело, задоволувал, тогаш ќе може да се открие и кое е казненото дело според кое

треба да се поведе кривичната постапка. Доколку постапувал во сопствен интерес или интерес на другиот, ќе се осуди и на злоупотреба на доверба или некој друг имотен деликт. На тој начин во правилото е исклучено да станува збор за поттикнување на стечај и злоупотреба на доверба.

Меѓутоа, ваквата практика, поради нејзината современост, сеуште наидува на големи критики од јавноста во европските земји, кои предупредуваат дека активностите кои претставуваат казнено дело на стечај ретко се прават во интересот на правните лица каде тогаш примената на стечај на нивната штета е практично исклучена. Всушност таквата судска пракса доведува до тоа, казненото дело – злоупотреба на доверба, да ја презеде улогата на казненото дело – стечај на штета на трговските друштва и на тој начин да стане инсолвенциско казнено дело во пошироката смисла на зборот.

При тоа, треба да се истакне фактот дека во рамките на имплементирање на кривичната постапка при казненото дело за злоупотреба на стечај, постојат огромни потешкотии не само во изнаоѓање на прецизна одговорност на причинителот, туку и околностите во кои истото се врши, каде како казнено дело, злоупотребата на стечајот, сеуште се истакнува како еден од најтешките и најкомплексни криминални дејности не само во Македонија, туку и во останатите соседни земји.

3.4 КОМПЛЕКСНОСТА НА КАЗНЕНОТО ДЕЛО – ЗЛОУПОТРЕБА НА ПОСТАПКАТА НА СТЕЧАЈ

Анализата на казненото дело – злоупотреба на стечајот од Казнениот Законик во Република Македонија, упатува на фактот дека самиот опис на казненото дело е посебен облик на измама. Причинителот можел да пријави непостоечки обврски, барања за исплатен ред кој не му припаѓа, каде на тој начин пред или во целосен износ ќе дојде до подмирување. Нејасно е зошто за овој вид на измама се пропишува максимална казна од само една година

затвор, кога за таквиот темелен облик на казненото дело се пропишува максимална казна за три, а за квалификуваните, пет години затвор.

Покрај тоа, во сите овие случаи најчесто станува збор за казнено дело на измама во економското работење, каде за квалификуваниот облик на пропишување на максималната казна истата изнесува и од осум години затвор. Тешко би било да се одбрани тврдењето дека станува збор за привилегиран облик на измама кој го оправдува драстично поблагото казнување од оние за темелниот облик на делата.

Исто така, изразот “злоупотреба“воопшто не одговара на описот на делот од ставката на Законикот каде станува збор за класичен облик на измама, а факт е дека измамата е извршена во време од траење на стечајната постапка која требала да биде квалификаторна, а не привилегирачка околност.

Во овие рамки, станува збор за примање и мито и давање мито, каде всушност се одредува казнивост и на доверителот, членот на одборот на доверителите или дури и стечајниот управител, кој поради имотна корист, примена или отфрлена, се решава да постапи на начин кој е соодветен за позитивните прописи и тоа поради оштетување на барем еден доверител во постапката на стечајот. Доверителот е при тоа тешко да биде причинител на ова казнено дело поради тоа што активностите може по својата положба да ги реализираа исклучителночленовите од одборите на доверителите или стечајните управители.

Меѓутоа, останува и овде прашањето, зошто како објективен услов казнивоста го поставува оштетувањето барем на едниот доверител. Тоа дело е можно да се причини, а ниту еден доверителите да не биде оштетен, но некои доверители само да добијат она кое не им припаѓа. Нема оштетувања на доверителите, доколку стечајната маса била доволна за подмирување на сите доверители, но тоа не го исклучува ниту преземањето на незаконските активности во стечајната постапка поради примените или ветените имотни бенефиции.

При тоа, од голема значајност е да се истакне фактот дека во имплементирање на ваквите активности, настанува пред се злоупотреба на

должноста, како и положбата од страна на доверителите, како и стечајните управители и останатите вмешани учесници. Меѓутоа, токму поради нивното поголемо познавање на ваквите криминални активности и законските прописи, станува исклучително тешко особено во рамките на македонските законодавни прописи, да се имплементира кривично гонење кон ваквите лица, поради недостигот на докази.

На пример, стечајниот управител кој примил мито, а при тоа и направил некоја или неколку активности од законскиот опис на делото на злоупотреба на стечај, остварува корист за себе која се разликува од бенефицијата добиена од давачот на митото. Кога ќе се земе предвид бројот на пресуди кои се однесуваат на казненото дело злоупотреба во постапката на стечај, може да се заклучи дека ова е дело целосно непотребно во македонското казнено законодавство, земајќи предвид дека неговиот целокупен опис е покриен со останатите членови од Кривичниот Законик на Република Македонија.

3.5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА НЕЧЕСНИТЕ СТЕЧАЈНИ ПОСТАПКИ – КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ЕВРОПСКИТЕ ЗЕМЈИ И РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Злоупотребата на стечајните постапки, или како што денес во модерно време ги нарекуваат и нечесни стечајни постапки, се оние постапки во кои должникот или поединечниот учесник при стечајната постапка има намера не само да оштети доверителот, и тоа пред стечајот, очекувајќи уште однапред дека стечајот ќе биде отворен, како и по отворање на стечајната постапка, истовремено имплементирајќи одредени намери и цели за постигање на приватни материјални средства или останати активности, преку кои не само што нанесува штета на доверителот, туку и на националната економија и стабилноста на истата.

Овде станува збор всушност за “криминалот на белите јаки“ во кое учествуваат најчесто угледни луѓе во рамките на извршување и реализирање на професионалните и бизнис активности, односно нивните причинители се во главно членови на управите на трговските друштва. Ова се исклучително често

високо образовани стручни лица кои добро се запознаени со законските прописи и норми и подобро се прикриваат во рамките на имплементирањето на кривичните казнени дела, за разлика од обични причинители на казнените дела. Сепак, станува збор за криминал во вистинската смисла на зборот, и тоа во облик на кој многу повеќе е тешко да се открие, каде од тука е потребна поголема стручност, вештини и знаење, од страна на телата на казнениот прогон со цел за да може да им се влезе во трага на сложените операции со кои доверителите или целото опкружување трпи големи оштетувања и негативни последици.

Во Европската унија јасно се увидуваат предизвиците на дистинкцијата на чесните и нечесни должници, каде потребата за остро соочување со нечесните однесувања во работењето се се поголеми. Веќе кон крајот на 2002ра година се имплементира и одредена група за финално известување на група на високо рангирани стручни лица на трговското право за современата регулаторна рамка за европското трговско право, групата колоквијално се нарекува и Винтерова група, во кое се истакнува дека е потребно да се дефинира одговорноста на управата пред стечајот, наведувајќи дека ова не е тесно подрачје на стечајното право, туку клучен елемент на соодветниот состав на управување со трговските друштва.

Исто така, се предложуваат соодветно санкционирање кое би можело да има ефект и да делува на целото подрачје на Унијата од каде може да се имплементираат и предизвикаат подолготрајни позитивни ефекти. Во рамките на ваквото известување Европската комисија во 2003та година има имплементирано и Акциски план на дејствување.

Со овој план, се предложува воведување на повеќе правила на непочитуваното работење според кое директорите би можеле лично да бидат одговорни за последиците од неуспешното работење на трговското друштво, доколку е предвидливо дека друштвото не може да продолжи да ги подмирува своите обврски, а истите не одлучат ниту да го спасат и да се погрижат за плаќањето на долговите, ниту пак да го ликвидираат. Планот се свртува кон ваквиот пристап токму поради тоа што поголемиот број на злоупотреби на

стечајните постапки се одвиваат според овој редослед, директорите од управните одбори на трговското друштво, намерно придонесуваат кон тоа компанијата да пропадне и да се покрене стечајна постапка, со цел да може да продолжи повторно со истото во едно друго претпријатие.

Овој план е всушност продолжување на неколку слични, иницијативи кои се покренати уште од 90тите години во кои академските стручни лица справувајќи се во рамките на германското право со злоупотреба на стечајните постапки предупредувале на прекубројни стечајни постапки во кои должниците целосно биле соголени без било какви вредносни имоти, и тоа токму поради тоа што се одолговлекувало со стечајната постапка. Овде треба да се има предвид дека овде се однесува на однесувањето и пристапот кој започнува далеку пред моментот во кој должникот ги исполнува условите за отворање на стечајот, односон значајно порано од настапувањето на инсолвентноста.

Во Република Македонија пак, ваквите постапки на злоупотреба на стечајните постапки, се опишуваат и во рамките на Кривичен Законик, член 96-а, како и член 254, каде е сосема оправдано размислување дека на граѓаните им било отежнато запознавањето со забранетите однесувања, бидејќи нивните описи биле распрскани и неорганизирани во повеќето различни закони кое бара повеќе познавање на правото од вообичаеното со цел за истите да се познаваат.

Кривичниот Законик на Република Македонија, на пример, одредува дека Тој што со намера се насочува да избегне обврска за плаќање ќе предизвика стечај со привидно продавање на имотот или негов дел, со префрлање на средства на други сметки или отстапување без надоместок или отуѓување со несразмерно ниска вредност, со склучување лажни спогодби за долг или признавање невистинити побарувања или со прикривање, уништување, преправање или водење деловни книги така што да не може да се утврди неговата вистинска имотна состојба, ќе се казни со затвор од една до пет години и со парична казна.

Исто така, Кривичниот Законик на Република Македонија, во член 256 истакнува дека Тој што во стечајната постапка ќе пријави лажно побарување

или побарување по лажен исплатен ред, за да оствари право кое не му припаѓа, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година. Доверител, член на одбор на доверители или стечаен управник, кој за себе или за друг ќе прими имотна корист или ветување на имотна корист, за да се донесе или да не се донесе одлука во определена смисла или надруг начин да оштети барем еден доверител во постапката за стечај ќе се казни со парична казна или затвор до три години.

При тоа, во овие рамки Кривичниот Законик го истакнува лажниот стечај и злоупотребата на стечајот, каде што се однесува на овие одредби од законот, може да се наведе и примерок од практична употреба на членот 256, каде самиот по себе го презентира квалитетот на содржината на овие одредби. На примерокот на судовите кај кои е регистрирано три четвртина од правните лица во Македонија, во шестгодишниот период од 2000та до 2006та година, Поповски, нема пронајдено ниту еден финализиран предмет од овој член.

Кога ваквата пракса би била реална слика за состојбата тоа би значело дека во македонското правосудство постои привилегија во апсолутно совршениот стечаен состав, но сосема е јасно зошто ова сеуште не се открива јавно.

Одредбите во стечајните казнени дела се наоѓаат и на друго место, во Кривичниот законик. Тешко е да се разбере зошто истите не се прегледно сумирани на едно место заедно. Исто така мора да се спомене и фактот зошто сеуште во Законот за трговските друштва, како што е случај со неколку соседни земји, Хрватска, Бугарија исто така, постојат и неколку законски одредби на злоупотреба на стечај во нивниот Закон за трговските друштва, додека во Македонија сеуште не се имплементирани ваквите одредби.

Како на пример, во Хрватска, во Законот за трговски друштва, на член 626, постои законска одредба насловена како Повреда на должноста во случај на губиток, презадолженост или неспособност за плаќање, каде се истакнува и како исклучително комплексна одредба во која се упатува на шест други различни членови од истиот Законик, каде всушност се настојува да се

дефинираат случаи во кои одговорните лица се покренуваат стечај на време и треба да се санкционираат поради набројаните дела.

Сепак, според анализите на ваквите законски одредби може да се истакне и дека истата е исклучително комплицирана, каде има низа недостатоци и нејасности, од непостоењето на концептот на немарноста на Казнениот законик на Хрватска, преку неодреденоста на тоа дали може воопшто да се имплементира причинител на ова казнено дело, до проблемот со одредување на рокот на застарување.

Во контекстот на стечајот треба исто така да се има предвид, дека според Законот за трговските друштва оној кој злоупотребува околност за како член на трговските друштва да не одговара за обврските на друштвото не може да се повика на тоа по законот да не одговара на дадените обврски. Со тоа, треба да се анализира и фактот дали членовите на друштвото ја злоупотребувале својата должност и преземање обврски до таа мерка што друштвото не можело повеќе да поднесе, кое е директно или индиректно исто така доведува до стечај.

Доколку одговорните имаат такво нешто направено, истите се изложени и може директно и би требало, директно да сносат одговорност и со сопствениот имот, за причинетите казнени дела со кои ги злоупотребувале своите должности и положби кое евентуално резултирало со стечај во компанијата.

Од тука во Законот за трговските друштва во Македонија, и покрај тоа што нема сеуште директно наведени одредби за злоупотреба на стечајот, сепак постојат и неколку членови и одредби кои може да се имплементираат во вакви форми, каде се користат изразите на давање неточни податоци, неточно прикажување на финансиски извештаи и слично.

Исто така, освен правните лица, потребно е во Македонија да започнат за вакво кривично дело да се процесираат и физичките лица. Има сепак многу да се претстави во рамките на проблематиката за тоа дали воопшто правното лице може да биде за било што одговорна, каде ваквата расправа најмногу се доставува на правната наука. Треба да се наведе и фактот дека во пракса тешките облици на економскиот криминалитет денес во главно е последица од

делувањето не само на осамениот поединец, туку на низа лица во трговските друштва со цел остварување на добивка по секоја цена.

Со тоа, од голема значајност е да се донесе и Закон со обид соочување со проблемот на тешко одредливата одговорност за очигледните повредувања на правилата на уредното работење во економското опкружување во македонскиот пазар.

Особено треба да се истакне и фактот дека може да се казнат и правните лица во стечај за казнените дела причинети пред покренување или во текот на постапката на стечајот.

Ваквите закони, каде Македонија треба да земе и те како пример од околните, соседни земји, треба да се имплементира како основа за одредување на одговорноста за прифаќање на теоријата за идентификација, кој која правните лица се идентификуваат со физичките лица кои го причинуваат казненото дело во корист на правното лице. Од тука, поединецот метафорички претставува волја на правното лице и причинува казнено дело во корист на правното лице, каде со тоа и наведеното дело може да се припише на правното лице. Однесувањето на поединецот и казнување на правното лице ги поврзува овластувањата на одговорното лице на застапување, донесување на одлуки и извршување надзор.

Од наведеното е повеќе од јасно дека и во стечајот односно злоупотреба на стечајната постапка треба да постои силна и цврста законска основа за процесирање и правни лица за казнените дела кои се причинети во корист на самите правни лица. Но, во рамките на стечајната постапка многу често казнените дела ја сочинуваат целата штета, која не во корист на правните лица, бидејќи одговорните лица директорите, управата, го оштетува сопственото друштво.

Поради ова, не може секогаш да се очекува дека според реформите на Законите во Македонија, може да се водат повеќе постапки против правните лица, стечајните должници, туку правосудството вниманието треба да го насочат на индивидуалните, физички лица.

Постојат и обиди за спречување на лицата кои имаат задолжено и инсолвентно друштво со цел за да се основа и регистрираат нови друштва. Од тука, повеќе од познато е дека како членови управата и одговорните лица во претприемничките или инсолвентни друштва имале пракса на отворање на стечај, со кој претходните обврски им престанале, каде отворањето на новото трговско друштво било исто така веднаш имплементирано и веќе испраксирано. Ова треба да се спречи, каде според примероците на Европските законодавни рамки, кај пријавите на новото друштво во централниот регистар, основачот на друштвото е должен да приложи изјава дека ниту тој ниту друштвото имаат удел и акции и дека нема неподмирени доспеани обврски.

За жал, наведената одредба и законот во чии рамки е инкорпориран, не успеале сеуште да бидат целосно реализирани и да ја изменат постоечката пракса во економското опкружување на македонскиот пазар во однос на ваквите казнени дела. Лицата кои се одговорни во претприемничките или инсолвентни друштва едноставно основаат нови друштва, или пак дури и купуваат во други друштва акции, на име на блиски лица, членови од семејството, или имаат повеќе регистрирани друштва кои ги држат во мирување, каде ги активираат според потреба, и со тоа го изигруваат законот и намерите на законодавците, имплементирајќи огромна нестабилност во економскиот систем на земјата.

4. КВАНТИТАТИВНО ИСТРАЖУВАЊЕ ВО РАМКИ НА МАГИСТЕРСКИ ТРУД

4.1 РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊАТА

Во рамките на магистерскиот труд, со цел имплементација на потврдување на погоре имплементираниите хипотези се применува квантитативна методика на истражување со користење на техника на

прашалник од затворен тип. Прашалникот е опфатен од тематиката на истражување, чие применување е реализирано по електронски прат.

Прашалникот опфаќа една група на испитаници, чии варијабли се имплементирани исто така како дел од резултатите на истражувањето.

На првото прашање, кои се најчестите начини на престанок на работење на економскиот субјект во Македонија, испитаниците го одговорија следното:

Графикон 1. Одговор на испитаниците на прашањето - Причини за престанок на работење на економски субјекти во Македонија

Од погоре имплементираниот графикон, може со сигурност да се потврди фактот дека поголемиот дел од стечајните работници (76%) во Република Македонија како причина за престанок на работење на економските субјекти во Македонија, без разлика на нивната величина, како и индустриска гранка на функционирање, го истакнуваат стечајот. Додека пак, помал дел од испитаниците (14%), како најголема причина за престанок на работење на економските субјекти ја истакнуваат ликвидацијата, ваквите испитаници најверојатно се претпоставува дека работат и се фокусирани на далеку потешки и поголеми предмети во активностите на стечајните управници во земјата. Дури 10% од испитаниците како причина за престанок на работење на економски субјекти во Македонија ја истакнуваат статусната промена, во чии рамки влегува присвојувањето, спојувањето, поделбата на економското друштво и слично.

Според ова, со сигурност може да се заклучи дека една од најчестите причини за престанок на работење на економските субјекти во Македонија, според искуството од практиката во земјата од дадената област на истражување, во најголемиот број на случаи се истакнува стечајот.

Поради ваквиот одговор, второто прашање е имплементирано во фокус на најголемите причини според испитаниците поради кои

економските друштва во Македонија престануваат со работа поради стечај, испитаниците ги имаа следните одговори:

Графикон 2. Причини поради кои Економските Друштва во Македонија потпаѓаат под стечај

Од погоре имплементираниот графикон, се добива одговор на прашање кое го засега целосниот обем на предметот на истражување во рамките на магистерскиот труд. Токму причините кои стојат зад потпаѓање на повеќе претпријатија во стечај се од голема значајност, со цел да може да се прецизира и сузбие самата проблематика на ваквото однесување од страна на компаниите на пазарот во Македонија. Според тоа, стручните испитаници, најмал процент од нив го истакнале преголемото задолжување на должникот (12%) како причина за потпаѓање под стечај, додека пак, веднаш по нив, (16%), ја истакнуваат трајната неспособност да се поврати долгот од страна на друштвото како најголема причина за потпаѓање под стечај, по кое веднаш со 18% од испитаниците ја истакнуваат причината кога должникот повеќе не може да одговори на сведените обврски до даден рок, со негово задоцнување и слично, како едни од најчестите причини за потпаѓање под стечај на економските претпријатија.

Меѓутоа, најголем број од нив, (54%) ги истакнуваат обврските на должникот и нивната обемност во однос на неговата моментална вредносна состојба и финансиски перформанс, како една од најчестите причини за потпаѓање под стечај на економските друштва во Македонија.

Според ваквиот процент, кој упорно има најголем процентен поен од сите останати, се одговара прашањето на самото истражување а тоа е фактот што поголемиот дел од компаниите имаат имплементирано погрешни финансиски калкулации преку кои неправилно ја имаат проценето својата моментална финансиска состојба, истовремено задолжувајќи се, или инвестирајќи на основа на лошо преземени одлуки, поради кое за брзо време компанијата потпаѓа под стечај.

Следното прашање се однесува на зачестеноста еднаква со функционалноста на компаниите во Македонија, истакнувајќи го личното искуство на испитаниците, кои ги имплементираат следните одговори:

Графикон 3. Одговори на тоа дали испитаниците сметаат дека стечајните постапки се чести во рамките на функционалноста на компаниите

Од графиконот 3. Може да се истакне дека одговорите кои се одбиени од страна на стечајните управници инклузивни во истражувањето, дека процентуалните поени на нивното мислење е изненадувачко. Сепак, и покрај проблематиката која постои во Македонија, во однос на неправилното функционирање на компаниите на македонскиот пазар од сите индустриски гранки и бизнис активности, сепак 86% од испитаниците не сметаат дека е зачестена стечајната постапка во Македонија. Додека пак, само 4% од испитаниците одговорија потврдно, дека ваквите стечајни постапки се чести, ваквиот процент е можно да се однесува на стечајните управници кои работат и функционираат во поголемите градови, каде поради динамичноста на пазарот, се очекува да имаат повеќе вакви активности.

Земајќи ја предвид нивната зачестеност, со цел да се увиди штетата, како и нивото на негативното влијание на стечајните постапки, се истакнува следното прашање, каде испитаниците се прашуваат од нивна гледна точка, дали стечајните постапки нанесуваат штета на националната економија во Македонија, одговорите се следни:

Графикон 4. Одговори на испитаниците во однос на можноста за влијание на стечајните постапки врз националната економија

Одговорите кои се прикажани во графиконот 4. Јасно го покажуваат цврстиот став на стечајните управници, како стручни лица кои ги носат своите заклучоци во главно на основа на практиката, стекнатото знаење и искуство, во

однос на негативното влијание на стечајните постапки врз националната економија во Македонија, каде цели 74% кое го претставува поголемиот број од испитаниците, цврсто веруваат дека националната економија има штетни последици од стечајните постапки врз економските претпријатија во земјата. Само мал дел, 4% од испитаниците, се покажуваат оптимистички во рамките на ова прашање, сметајќи дека не нанесуваат стечајните постапки никаква штета, од причина поради која на стечајните постапки гледаат како на регулатор на стабилното функционирање на финансискиот перформанс на компаниите, кое може според нив, само позитивно да влијае врз стабилноста на финансискиот и економскиот пазар во Македонија.

Според тоа, со цел да се увиди валидноста во штетните последици на стечајните постапки, испитувајќи ги законодавните рамки на чија основа се применуваат ваквите мерки и активности од страна на надлежните институции, се поставува петтото прашање, кое повторно се однесува на професионалната стручност на испитаниците и нивното знаење – кои цели може да ги имплементира добриот стечаен закон, каде ги истакнаа следните :

Графикон 5. Цели кои ги реализира добриот стечаен Закон во Македонија

Од погоре наведениот графикон 5. цели 79% од испитаниците ги истакнуваат значајноста како и реализацијата на реструктурирање на одржливите друштва и ликвидација на неодржливите, кое се овозможува само со добро имплементиран стечаен Закон во Република Македонија. Исто така 11% од испитаниците сметаат и дека добро имплементираниот стечаен Закон во државата влијае на максимизирање на парична вредност поделена во стечајна постапка, каде не голема разлика од овој процентен поен, со 10% од испитаниците веруваат дека зачувување на редоследот и побарување на пред и за време на стечајот е целта која може да се реализира и имплементира само со добро стекнатиот и применетиот стечаен Закон во Република

Македонија. Ова значи дека сепак, поголемиот дел од испитаниците, односно стечајните управници во Република Македонија, на основа на нивните знаења, познавања на дадената тематика и искуство и вештини, сметаат дека добро имплементираниот и квалитетно реализиран Закон за стечај овозможува реструктурирање на одржливите друштва и ликвидација на неодржливите.

Според тоа, со цел да може да се увиди функционалноста на законските прописи во рамките на даденото прашање, од голема значајност е да се увиди нивото на кое се регулираат самите прашања со цел покренување на стечајната постапка, каде одговорите се следни:

Графикон 6. Нивото на регулирање на прашањата за покренување на стечајна постапка

Графиконот 6 ги прикажува одговорите на стручните испитаници во прашање на нивото на регулирање на позитивните законски прописи во однос на покренување на стечајната постапка каде очекувано 64% од испитаниците се изјасниле на основа на нивните искуства и знаење во практиката, се наоѓа на задоволително ниво. Додека пак, 16% од испитаниците не сметаат дека нивото на регулирање на прашањата за стечајните постапки од страна на законските прописи е задоволително, имплементирајќи предлог мерки за промена на пристапите и активностите во законодавните рамки во однос на имплементирање и покренување на стечајни постапки кон економските претпријатија во Македонија.

Со цел да се истакне прегледноста како и претпоставките во однос на влијанието на изменетите законски регулативи во обезбедување на темелните цели на стечајната постапка како таква за трговските друштва, се постави прашањето за испитаниците дали според нив постапувањето во рамките на законските регулативи може да обезбеди реализирање на основни цели поради кои се покренува стечајната постапка. Одговорите се следни:

Графикон 7. Одговор на испитаниците во однос на исполнување на позитивните цели и влијанија од стечајните постапки под влијание на ефективните законски регулативи

Од погоре имплементираниот графикон 7, може со сигурност да се потврди изненадувачкиот одговор на поголемиот дел од испитаниците во чии рамки 33% од стечајните управници во Македонија, потврдуваат дека имаат високи очекувања од реформите на законските регулативи кои се однесуваат на ефективното имплементирање на стечајните постапки, каде работат сеуште во заштита на доверителите, истовремено имплементирајќи поблаги казни за должниците кои не ги исполниле своите обврски.

Интересен е процентот и кон настроените на европското хармонизирање на законските регулативи во македонското законодавство во однос на стечајната постапка, 22%, кои сметаат дека законските регулативи можат да излезат позитивни и ефективни само доколку Македонија и во оваа област се сврти кон исполнување на европската стандардизација на дејствување. Додека пак, цели 27% песимистички се настроени кон прашањето за исполнување на позитивните влијанија од стечајните постапки и санкционирања, во однос на законските ефективни имплементирања и овозможувањето на ефективно извршување на службена дејност на секој стечаен работник во Македонија.

Со цел да може да се потврди некои од погоре имплементираниите тези во однос на дадените податоци во магистерскиот труд, кои се однесуваат најмногу на злоупотреба на стечајните постапки, се постави прашање до испитаниците, дали се зачестени според нивното искуство, злоупотребите на стечај во Македонија, каде одговорот е следен:

Графикон 8. Зачестеноста на злоупотреба на стечајната постапка во РМ

Во рамките на погоре имплементираниот графикон 8, добиените одговори се значително очекувани, земајќи предвид намалениот број на статистички прикажувања и известувања за практични случаи на злоупотреба на стечајните постапки во Република Македонија од страна на повеќе правни лица и трговски друштва. Цели, 36% од стечајните работници, немаат наидено на голем број злоупотреби на стечајните постапки во Македонија, каде сметаат дека се појавува во ограничени размери. Додека пак, цели 34% исто така, сметаат дека не е воопшто честа злоупотребата иако има случаи на кои имаат наидено во периодот на нивното работење.

Додека пак, само 8% од испитаниците сметаат дека ова казнено дело е исклучително често во Република Македонија, каде трговските друштва се наклонети кон тоа да го злоупотребуваат стечајот со цел за нивните цели, меѓутоа истакнувајќи дека ова е значително непознато особено во рамките на законското дејствување, поради кое, ваквиот проблем сеуште не е јавно истакнат во македонското економско опкружување.

Според тоа, уште поголема недоумица за ваквиот резултат од одговорите придонесува и следното прашање, кое беше имплементирано во рамките на испитувањата, каде до испитаниците беше поставено прашањето дали сметаат дека законодавните функционални рамки во Македонија придонесуваат кон далеку поефективно контролирање и надзор над употреба на средствата на трговските друштва во Македонија, каде дури 100% од испитаниците одговорија согласно на даденото прашање.

Земајќи го предвид нивното лично искуство како врвни стечајни работници во подрачјето на Македонија, погоре наведеното прашање, потврдува одреден сомнеж кој се појави уште пред имплементирање на истражувањето во рамките на магистерскиот труд, во чии рамки беше истакната недоумицата за тоа дали е потребно ефективно имплементирање и одредени промени во законодавните рамки со цел правилно функционирање на стечајните работници и а со тоа и правилно финансиско функционирање на трговските друштва.

Меѓутоа, дури сега, по јасното истакнато и согласно недвоумење од страна на стручните лица, во дадената област, со сигурност може да се потврди фактот дека македонските законодавни регулативи и прописи се одлично спроведени и ефективни при поттикнување на фирмите, компаниите, организациите и трговските друштва внимателно да ги спроведуваат своите финансиски извештаи и да ги доставуваат квалитетно изработените работења во текот на годините, за нивна бенефиција како и за доброто на економското опкружување во македонските пазари.

Но, дали ваквиот пристап, води и кон намалено дејствување во областа на злоупотреба на стечајната постапка, или само лицата кои се учесници во ваквите криминални дејности уште подобро се кријат, користејќи ги дупките во законодавните рамки, останува сеуште да се запрашуваме, не осмелувајќи се да се донесат прерано заклучоци на дадената проблематика на истражување.

Последното прашање, директно се истакнува во однос на потврдување или негирање на основната и главна теза на истражувањето во рамките на магистерскиот труд – дали казнено правната политика во Македонија е ефективна во однос на злоупотреба на постапката за стечај од страна на правните лица во земјата? Одговорите се следни:

Графикон 9. Одговори на испитаниците во рамките на ефективноста на правната политика при злоупотреба на стечајот во РМ

Погоре применетиот графикон 9, ги одговара делумно погоре поставените прашања во однос на ефективноста на казнено правната политика при случајот на кривичните дела поврзани со злоупотребата на стечајот и постапката на стечај. Според тоа, најголем број од испитаниците, 52% сметаат дека е делумно ефективна и до одреден степен, додека пак цели 10% само од испитаниците се сигурни дека е ефективен системот на законодавното делување во дадената проблематика, а цели 38% од испитаниците, не се воопшто задоволни со ефективноста на казнено правната

политика во Република Македонија во однос на злоупотребата и имплементацијата на казнените дела при принудно имплементирање на стечајна постапка.

4.2 ДИСКУСИЈА ЗА ДАДЕНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Погоре имплементираното истражување во рамките на изработката на магистерскиот труд, прикажува значително изненадувачки резултати во однос на поставување на основните и споредните хипотези во самиот магистерски труд, кој се однесува на дадената проблематика. Од голема значајност е да се истакне фактот дека од последното прашање упатено до испитаниците, може да се увиди дека поголемиот број од стечајните работници и управители во Република Македонија, не се задоволни од ефективноста на имплементираниот систем на казнено правната политика во Македонија.

Од тука останува да се истакне прашањето – дали ова се должи на реткоста на пријавените случаи за злоупотреба на стечајните постапки од страна на трговските друштва, како што се истакнаа и самите испитаници од

своите лични искуства, каде поради нечестото пријавување на ваквите дела, казнено правната политика не би можела целосно да се имплементира во практиката на македонскиот регион. Или пак, токму реткоста на пријавување на ваквите случаи се должи на неефективната казнено правна политика во Македонија, во однос на злоупотребата на стечајните постапки во македонските претпријатија, каде токму ефективната казнена политика треба да може да имплементира и ефективно кривично прогонување и истрага, каде ќе може да се утврди дали навистина е сторено вакво кривично дело по увидување на дадени сомнителни дејствија во одредено опкружување.

Според тоа, земајќи ги предвид податоците од погорните емпириски истражувања, во рамките на студирањето на дадената проблематика, може да се види дека во европско развиените земји, истражните пристапи кон сомнителните случаи на злоупотреба, како и нивниот пристап кон борбата на белите јаки, односно економскиот криминал во кој се вклучени стручни лица од повисоките кругови на општеството, се далеку поефективни и зачестени, како и усовершени отколку казнено правната политика во македонските простори. Дали ова се должи на фактот што македонскиот систем и надлежните органи не очекуваат дека раководителите на фирми, управните одбори и сите останати високи луѓе од општеството може навистина да навлезат во толкав ризик со цел уште поголемо богатење, вршејќи дела на малверзации, измами и поттикнување на стечајни постапки за свои бенефиции, поради што и покажуваат помала заинтересираност за појавеното и зачестеноста на ваквите казнени дела.

Или пак, македонските надлежни власти и институции и тела за дадената област, одбиваат да помислат дека законот го искористуваат исклучително стручни луѓе, кои поради нивното високо познавање на законските правила и норми, се навистина комплексни и тешки за да се пронајдат и да се фатат на дело, како и да се соберат докази, поради кое македонскиот правен систем подлегува поради недостиг на вештина, знаење, образование и едукација со цел имплементирање на ефективни мерки за нивно пронаоѓање и сузбивање.

Едно е сигурно – ваквиот систем на мрежно криминално, економско дејствување, засигурно може да нанесе тешки последици и да ја разори и така комплексната национална економија и стабилноста на истата во Република Македонија, како и да го закочи напредокот на финансискиот перформанс на земјата, кое може да ја однесе неколку чекори назад од нејзиниот напредок и интегрираноста кон европската унија.

Токму овде се огледува тежината на целосната проблематика, кое може значително да послужи како поттик за истакнување на огромната значајност од првично пронаоѓање на ваквиот проблем и во Македонија, па подоцна да може да се имплементираат, планираат, сегментираат и структурираат ефективни мерки со нивното сузбивање, каде македонската држава ќе може да се најде рамо до рамо со европски развиените земји во нивната борба со економскиот криминал од страна на белите јаки.

ЗАКЛУЧОК

Факт е дека стечајот претставува составен дел од животот на сите трговски друштва, конкурентни економии и напредни општествени опкружувања денес. И покрај тоа што трговските друштва, како правните лица се создадени на основа на претпоставките за трајното работење, односно со претпоставката за бескрајниот временски хоризонт на живот, односно работење, во пракса постојат неколку ретки општества кои успеале долготрајно да опстанат. Натаму, стечајот е дел од секојдневниот живот на бизнис животот, и како таков е предодреден за економистите како објект на интерес.

Стечајниот режим неретко се смета дури и за клучен дел од пазарната економија во денешно време. Способноста за ефективното решавање на нормалните стечаи овозможува и ефикасно функционирање на економијата и зачувување на нејзината стабилност и напредок. Економските науки денес, во

рамките на стечајот може да дадат особен придонес на сите тела од стечајната постапка стечајниот судија, стечајниот управител, одборот на доверителите, како и стечајниот состав општо, и до во рамките на избегнување на стечај во ситуација кога сеуште може да се избегне, реструктуирање на стечајот, и тоа на оние должници за чие реструктуирање постои рационално – економско оправдување.

Секое трговско друштво над кое се отвора стечајот во рамките на бизнис и финансиските потешкотии, но и секако секое од тие друштва не мора економски едно да биде неефикасно. Економската ефективност за трговското друштво во потешкотии значи дека не постои алтернативен начин за употреба на неговиот имот кој би придонел кон поголем принос во оваа ситуација.

Стечајната процедура како таква, треба да има за цел спас на сите економски ефикасни стечајни должници, но всушност токму квалификувањето на должниците на економски ефикасни и економски неефикасни покажува дека е исклучително комплексен случај. Овде се истакнува предусловот за ова класификација на детерминирање на вредностите на должниците во случај во кој истата е ангажирана во својата најдобра алтернативна употреба. Ваквата Вредност не може да се пронајде ниту во сметководството ниту во финансиските извештаи туку може само да се процени. Изборот на методите на процените, влијае на крајниот исход на анализата на алтернативната вредност на имотот.

Важно, карактеристиките на стечајниот состав имаат огромно влијание и врз микроекономското ниво на економијата, односно на развиеноста на претприемништвото во Македонија. Макроекономската стабилност е исто така одредена со квалитетот на стечајниот состав, кое особено се воочува по големата криза од околниот светски, глобален пазар кон крајот на минатиот век. По ваквата криза, повторно се истакнува значајноста на ваквата стечајна постапка, и процедура, каде во период потоа може да се имплементира и бран до академски интереси на подрачјето на стечаите кое резултирало со бројни работни места и активности во даденото поле.

Меѓутоа, само легалното покренување на стечајот може да иницира евентуално реструктурирање во компанијата, односно друштвото. Сепак, треба да се воочи фактот дека менаџментот во Македонија скоро и воопшто да нема мотиви за остварување на стечај.

Со цел да се имплементира уште подобар увид во практичните проблеми на злоупотребата на стечајната постапка, како и стечајот како таков во Македонија, спроведено е анкетно анализирање на стечајните практичари во Македонија. Анализа од резултатите на големо помогнаа за идентификација на проблемот и нивните можни решенија на дадената проблематика.

Воочено е дека во Македонија практично се имплементира исклучително мало реструктурирање во стечајот, каде инсолвентните правни лица се само неколку десетици илјади, но малку од нив навистина се наоѓаат во стечај, иако постојат законски регулативи и претпоставки за остварување на стечајот. Со помалата пропорција на отворените случаи на стечај во рамките на бројот на инсолвентните субјекти, уште помал е уделот на спроведените реструктурирања во стечајот, каде од друга страна во Македонија се појавува допрва тренд на неподмирени досеани обврски изнесувајќи блокирани сметки, надминувајќи големи суми, создавајќи неактивни правни лица без вработени во долготрајна блокада која трае и преку години дена.

Покрај тоа, во Македонија се наоѓаат и уште еден поголем тренд од погоре наведениот – злоупотреба на стечајната постапка со цел имплементирање на лични или одредени бенефиции. Денес за стечајните казнени дела дури и се повеќе се користи изразот инсолвенциски казнени дела каде во рамките на овие дела сите забранети однесувања се поврзани со економските субјекти кои се наоѓаат во состојба на намерна инсолвентност најчесто. Со тоа потфатот за поимот на стечајното казнено дело неоправдано се проширува бидејќи инсолвентноста не значи и секогаш неопходност за покренување на стечај.

Некогаш како стечајни казнени дела се наведува и повредата на обврските на водење на трговските и бизнис книги, несвесното економско работење како и измами и малверзации во економското дејствување на

друштвото. Меѓутоа, станува збор претежно за дела кои законскиот опис во Македонските законодавни регулативи не го претставува фактичката состојба која е законската претпоставка за отворањето на стечајната постапка, бидејќи овие дела еднакво може да се направат и во економските субјекти кои успешно функционираат, како и во оние кои ги исполнуваат законските стечајни причини.

Значаен проблем постои во македонскиот законски пропис, како и во законскиот прогон на стечајните казнени дела со тоа што поимот за презадолженоста и неспособноста за плаќање на одредени одредби на Стечајниот законик, има потреба од поголема промена. Тоа ќе доведе и до практички потешкотии при утврдување кога некој економски субјект ќе биде неспособен за плаќање, односно кога ќе се стекнат со фактички услови од законскиот опис на казненото дело, а последично и до правна несигурност. Од тие причини преку потребно е деталното проучување на одредбите на Стечајниот закон кои се однесуваат стриктно на стечајните постапки, нивната злоупотреба како и оние кои се однесуваат на побивање на правните активности на стечајните должници.

Со цел ова да се имплементира посебна е поголем амбиција од страна на Република Македонија за даденото прашање, едукација, образование, поттикнување на значајноста на проблематиката, како и имплементирање и хармонизација на европските стандарди во стечајното работење во земјата.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Ahmad N. (2006), A proposed Framework for Business Demography Statistics, OECD
- Armour J., Cumming D. (2005) Bankruptcy law and entrepreneurship
- Audretsch D., Thurik R. (2001) Linking entrepreneurship to growth, OCDE
- Антић О.: Облигационо право, Београд, 2007;
- Бошков, П.: (2013): Криминалистички и кривично – правни аспекти на стечајниот криминалитет во Република Македонија, докторска дисертација, Факултетот за безбедност – Скопје, при Универзитетот „Свети Климент Охридски“ Битола;
- Ваčić, Franjo - Pavlović, Šime: Kaznenopravo – posebnidio, Zagreb, 2001.
- Barbić, Jakša: Ovladzavodenjeposlova u trgovačkimdruštvima, u: Aktualnapitanjakaznenogzakonodavstva - IV. savjetovanje 2002., Zagreb, 2002.
- Blazy R., Chopard B., Fimayer A., Guigou J, Financial versus Social Efficiency of Corporate Bankruptcy Law: The French Dilemma? Credit Reform, Insolvencies in Europe 2009/2010
- Carr I., Kidner R.: (Statutes and Conventions) International Trade Law, London, 1999;
- Carr I.: International Trade Law, 2008;
- Čuveljak, Jelena: Odgovornost članova uprave trgovačkog društva zbog nepokretan jastečajnog postupka, Hrvatska pravna revija, br. 3/01, Zagreb, 2001.
- Deutsch, Eberhard P.. California Law Review, Jul 39, Vol. 27 Issue 5, (AN 10206797), available from: EBSCO Collection, [accessed 03 November 2010];
- DeSieno B. , Shah Palanki R. (2001) The United States Specialized Bankruptcy Courts
- Dika, Mihajlo: Sumarni eliminacijski stečajni insolventnih dužnika malog temeljnog kapitala, zbornik radova: Novosti u stečajnom pravu, Zagreb, 2001.
- Djankov S., Freund C., Pham C.S.: Trading on time, Public Disclosure Authorized, available from: <http://papers.ssrn.com>, [accessed 21 December 2009];

- Dockray M.: Carriage of Goods by Sea (Cases & Materials), 2004;
- Doganis R.: Flying of Course, London, 2002;
- Dinh, Kleimeier and Straetmans (2011), Bank Lending Strategy, Credit Scoring and Financial Crises, School of Business and Economics, Maastricht University.
- Драшкић М.: Стицање права на једностраниски дуговор у систему правних последица доцње у нашем праву, Анали Правног факултета, бр. 3-4, Београд, 1968;
- Ђорђевић Ж., Станковић В.: Obligationopravo - opštideo, Београд, 1987;
- Ђуровић Р.: Меѓународно привредно право, Београд, 2004;
- Eurostat (2010), European Business – Facts and figures
- EurActiv (2011), How many bankrupt companies get a second chance? News article
- Ераковић, Андрија: Tijelastečajnog postupka; zbornik radova: Novosti u stečajnom pravu, Zagreb 2001.
- Furmston M.: Principles of Commercial Law, Great Britain, 2001;
- Галев Г., Дабовиќ-Анастасовска Ј.: Облигационо право (практикум), книга прва, Скопје, 2001;
- Галев Г., Дабовиќ-Анастасовска Ј.: Облигационо право (практикум), книга втора, Скопје, 2002;
- Галев Г., Дабовиќ-Анастасовска Ј.: Облигационо право, Скопје, 2008;
- Garrido, J.M. (2012), Out-of-court debt restructuring. World Bank Study, Washington.
- Haravon M. (2010) Doing Business 2009 : Mesurer l'efficacité des faillites
- Landier A. (2005) Entrepreneurship and the stigma of failure
- Levratto N. (2009) Quels indicateurs d'efficacité économique du droit des faillites ? Du classement de Doing Business à une analyse des procédures effectives.
- Kurtović, Anita: Kaznena odgovornost pravnih osoba, u: Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, IV. savjetovanje 2002., Zagreb, 2002.
- Кривичниот законик на Р. Македонија (Службен весник на Република Македонија, бр. 37/96, бр. 80/99, бр. 4/2002 година, бр. 43/2003, бр. 19/2004, бр. 81/2005, бр. 60/06, 73/06 бр. 7/08, бр. 114/09, бр. 51/11;

- Кошевалиска, О., Тушевска, Б., Нанев, Л., Сотироски, Љ. (2014): Стечаен криминалитет, Петта меѓународна конференција, Меѓународен Славјански Универзитет, Свети Николе;
- КАМБОВСКИ, В., „КРИВИЧЕН ЗАКОНИК – Интегрален текст- Предговор, кратки објаснувања и регистар на поими, СКОПЈЕ 2011:
- КАМБОВСКИ, В., КОМЕНТАР НА КРИВИЧНИОТ ЗАКОНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, СКОПЈЕ, 2011:
- Камбовски, В.: Казнено право, општ дел, Скопје, 2006;
- Камбовски, В.: Казнено право, посебен дел, Скопје, 2002;
- Камбовски, В., „Кривичен Законик – Интегрален текст- Предговор, кратки
- Камбовски, В. (2011): Казнено право – посебен дел, Академик, Скопје;
- Камбовски, В.: Меѓународно - правна рамка на борбата против корупцијата, ФридрихЕберт Фондација, Скопје;
- Legal Service of the Council of the EU - (EZ) br. 1346/2000 2000
- Марјановиќ, Ѓ. : Македонско кривично право, Скопје, 1998;
- Матовски, Н., Лажетиќ - Бужаровска, Г., Калајчиев, Г.:Казнено процесно право, второ дополнето и изменето издание, Академик ДООЕЛ – Скопје,
- Матовски, Н.: Казнено процесно право, општ дел, Скопје, 2003;
- Матовски, Н.: Казнено процесно право, посебен дел, Скопје, 2003;
- Максимовски, Р.: Заштита на правата на доверителите во стечајна постапка, Правен Дијалог Број 2, Институт за човекови права, Јануари, 2011;
- IMF (2013), Dealing with PrivateDebtDistress in the Wake of the EuropeanFinancialCrisis. A review of the Economics and Legal Toolbox. IMF WorkingPaper WP/13/44, February 2013
- Николовски А. и Плавшиќ С. (1994). Меѓународно стопаско (трговско) право со примери и практика. Скопје. РМ
- OECD(2009) Measuringentrepreneurship a collection of indicators
- OECD (2010) Structural and Demographic Business Statistics, OECD
- Поп-Георгиев Д. (1990) Облигационо право. Скопје

- Панта М.: Коментар на законот за кривична постапка, Скопје, 1978;
- Панта, М.: Теорија на кривичната постапка, книга втора, Скопје, 1958;
- Панта, М.: Теорија на кривичната постапка, книга прва, Скопје, 1958;
- Rodríguez-Delgado, JoseDanielWorkingPaper No. 10/41: Bankruptcy and Firm Dynamics: The Case of the MissingFirms
- Smith D., Stromberg P, (2003) Maximizing the value of distressedassets: Bankruptcy law and the efficientreorganization of firms
- Stanojević, P., Hamidović, D. (2010): KrivičnadelaprouzrokovanjeStečaja i prouzrokovanjelažnogstečaja – kaoaktuelnakrivičnadelapotivprivrede u postkriznomperiodu, Annals of InternationalConference of YoungLeaders (Analimepunarodnekonferencijemladihlidera), issue: 1 / 2010,
- Succurro, M. (2012), Bankruptcy systems and economicperformanceacrosscountries: someempirical evidence. European Journal of Law and Economics , Volume 33, Issue 1
- Šepić, Nenad: Stečajnirazlozi i prethodnipostupak, zbornikradova: Novosti u stečajnompravu, Zagreb, 2001.
- Wabnitz, Heinz-Bernd; Janovsky, Thomas, HandbuchdesWirtschafts – undSteuerstrafrechts, München, 2000.
- Закон за стечај („Службен весник на Република Македонија“ бр. 34/2006; 126/2006; 84/2007; 47/2011; 79/2013 и 164/2013).
- Закон за изменување и дополнување на кривичниот законик (Сл. Весник на Р. Македонија, бр.51 од 13.04.2011 година)
- Закон за изменување и дополнување на кривичниот законик (Сл. Весник на Р. Македонија бр.114/09 од 14.09.2009 година)
- Закон за кривичната постапка (Службен весник на РМ, бр. 150 од 18.11.2010 година) Глава XV Заштита на личните податоци, Член 139;
- Закон за кривична постапка (Сл.Весник 150/10);
- Цариќ С. и Капор В.(2000). Договори во стоковиот промет. Нови Сад
- Чавдар К. И Чавдар К. (2012). Коментар на Закон за облигациони односи. Скопје

ДОДАТОК

1. **Дали сметате дека стечајните постапки се чести во рамките на функционалноста на друштвата во Република Македонија:**
 - a. Да исклучително
 - b. Не, исто е и во соседните земји
 - c. Не сметам дека е зачестено
2. **Дали според вас, стечајните постапки можат да нанесат штета на националната економија во Македонија?**
 - a. Да, нанесува голема штета
 - b. Не, сметам дека не влијае на националната економија
 - c. До некаде има влијание
 - d. Немам коментар
3. **Според вас, добриот стечаен закон може да ги имплементира следните цели:**
 - a. Максимизирање на парична вредност која ќе биде поделена во стечајната постапка
 - b. Преструктурирање на одржливите друштва и ликвидација на неодржливите
 - c. Зачувување на редоследот и побарување на пред и за време на стечајот
 - d. Останато (наведете): _____
4. **На кое ниво позитивните законски прописи ги регулираат прашањата за покренување на стечајните постапки?**
 - a. На задоволително ниво
 - b. На не толку задоволително ниво
 - c. Исклучително задоволително ги регулираат
 - d. На исклучително незадоволително ниво
5. **Дали според вас постапувањето во рамките на законските регулативи може да осигураат остварување на темелни цели на стечајната постапка?**
 - a. Да, сметам дека може да обезбеди остварување на целите
 - b. Не сметам дека може да обезбеди
 - c. До одреден степен сметам дека може да обезбеди
6. **Дали е честа злоупотребата на стечајна постапка во Република Македонија?**
 - a. Да, исклучително честа
 - b. Не до толку
 - c. Не е воопшто
 - d. Се појавува во ограничени размери
7. **Дали сметате дека законодавните функционални рамки во Македонија остваруваат и придонесуваат кон поефективно контролирање и надзор над употреба на средствата?**
 - a. Да

- b. Не
- c. До одредено ниво
- d. Немам коментар

8. Дали според вас, казнено правната постапка е ефективна во спречување на злоупотребата на стечајните постапки во Македонија?

- a. Не сметам дека е ефективна
- b. Ефективна е до одредени граници
- c. Сметам дека е ефективна

Срдечно ви благодариме на вашето време !